

પાંચમી ચોપડીના અર્થ.

છપાવી પ્રસીદ્ધ કરનાર.
બાલાભાઈ ત્રીકમલાલ.

તથા
મોહનલાલ જ્વેલર
રીચીરોડ—અમદાવાદ.

અમદાવાદ-ધી ચંદ્રપ્રકાશ પ્રેસ-ધીકાંટા.

સંવત ૧૯૬૦.

સને ૧૯૦૪

કીંમત ૦-૫-૦.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ સંગ્રહ
૮૪૬

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક C-૪૬

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પાંચમી ચોપડીના અર્થ

વિષય મ ૧૪૪ : ૮૪૩ : ૬- : ૨૫૧

ગુજરાતી પાંચમી ચોપડીના અર્થ

પાઠ ૧ લો.
રાજભક્તિ=રાજની શેવા
હુકમમાં=તાઆમાં
અન્યાય=ગેરઇન્સાફ
સંરક્ષણ=સારી સંભાળ
પાડ=ઉપકાર
ખામી=કચાશ, કસુર
તજતા=છોડતા
નમ્રતાથી=શાંતતાથી
અરજ=વિનંતિ
ખખેડા=ટંટા
સંપતિ=દોલત
કલ્યાણ=સારું
અણસમજી=સમજણ
વગરના
ફિતુર=અળવો, તોફાન
ખરાબી=પાયમાલી
દાદ=ફરીયાદ, અરજ
ઠામઠામ=ઠેકાણે ઠેકાણે

સજ્જ=શિક્ષા
વિપત્તિઓ=પીડાઓ દુખ
ગુજરો=પડી, થઇ
આશત=હરકત
ફરજ=કામ
અધિકાર=હોદ્દો
પ્રતિનિધિયો=અમલદારો
સદા=હમેશાં
અસલથી=પરંપરાથી
કદી=કોઇ દિવસ
વક્ષાદાર=રાજભક્ત
ખંડખોર=ફિતુરી, તોફાની
જનમાલ=જીવ તથા
સામાન
સ્વર્ગવાસી=મુશ્વરના
ધામમાં રહેનાર
પાઠ ૨ જો.
મુશ્વર=પરમેશ્વર
પડી=મોટી

પ્રેમવાળી=હેતવાળી
કૃપા=મેહેરબાની
હૈડામાં=મનમાં
હર્ષ=આનંદ
અચળ=ખસે નહી તેવો
કરુણાથી=મેહેરબાનીથી
કળા=તેજ
અમલ=હુકમ
કુશળકલ્યાણ=હેમખેમ
દોલત=પૈસા
અમપર=અમારાકુપર
દિનદિન=દિવસેદિવસે
વિધવિધ=જાતજાતના
સધળા=અધા
દુહના=પાપીના
વિજ્યા કુંવરીનો=વધા
રે જયવાળી કુંવરીનો
શત્રુ=દુસ્ત્રમન
અફગ=ફોગટ

વિજય=વધારે જય
 જોગ=સાયક, યોગ્ય
 મંદારજો=મારજો
 ઉધોગ=મેહેનત
 જગતપતિપણા=દુનિયા
 ના ધણીપણા
 ખુટ=ખુટનથી તેટલી
 સમયમાં=વખતમાં
 કૃપાનિધિ=મહેરબાની
 વાળા પરમેશ્વર
 દોલત=પૈસો
 સહાય=મદદ
 જશ=આખર
 ગયાય=ખોસાય
 સર્વે=બધા
 કટ્ટ=દુઃખ
 જગમાં=દુનીઆમાં
 જન=માણસ
 સોદાગ-શણગાર
 અંગે-શરીરે
 સુખીઆં-સુખવાળાં
 ગુલમના-આકરાં
 ઉચંગ-આનંદ
 અખંડ-ભાગેનહીંતેવો
 ઉપજ્યો-થયો
 અગ્રાગ-ધણજ
 અચળપણુ-અમરપાકું
 ખસે નહીં તે
 સહાય-હમેશાં

જમજો-પરરાજો
 ગાય-ખોલે, કહે
 નિર્મળ-ચોખ્ખો
 સુજશ-સારી આખર
 ગુણીજન-ગુણવાન મા
 ણસ
 ન્યાય-ઈનસાફ
 અથમાં-પુરતકમાં
 દયાવંત-દયાવાળો
 સદગુણી-સારાગુણવાળો
 હામ-હિમત
 રક્ષા-રક્ષણ
 દિસેછે-દેખાય છે
 રાજસમાજ-રાજસભા
 ચિતે-મનમાં
 મહારાજ-પરમેશ્વર
 દીપાવડો-શોભિતો
 યોગણી-ચારગણી
 ચડો-આવો
 અમરવેલી-એકજાતનો
 મરે નહીં એવો વેલો
 પરિવાર-વંશ વિસ્તાર
 સહુ-બધા
 સજ્જન-સારામાણસ
 જયજયકાર-જયથાઓ
 જયથાઓ
 પાઠ ૩ જો.
 ઇસ્તઈન્દીઆકપત્તી=
 હિંદુસ્તાનમાં વેપાર

અર્થે આવેલ અં
 ઝેજ કંપની
 પાર્લામેન્ટ=રાજ્ય ચક્ષા
 વનારી સભા
 માર્ફત=હથુ, બડે
 સ્થાપન=શરૂઆત
 મુગહેતુ=પ્રથમ વિચાર
 ધારણા
 શરૂઆતમાં=મંડાણમાં
 આરંભતાં
 ધ્યાન=લક્ષ, ચિત્ત, નજર
 રાજવ્યવસ્થા=રાજ્યની
 ગોડવણ
 સનંદ=પરવાનમી પટો
 ઇલક્ષાખ=હોદ્દો
 ધારણકર્થો=રાખ્યો, લીધો
 સમયે=વખતે
 દરબાર=સભા (થી
 ઠાંઠથી=બબકાથી દમામ
 નકલો=કોપીઓ
 નામદાર=માન પામેલ
 સારા કામથી ઓ
 જખાએલ
 જાહેરનામું=જાહેરખબર
 સત્તા=હુકમ
 ખસ=પુરું
 ગડખડ=ગોટાળા
 પાઠ ૪ જો.
 પ્રસિદ્ધ=જાહેર

સંયુક્ત=જોડાએલા
 વસા=વસતી, રૈયત
 ઉપરાજ્યો=મોટાં રાજ્યો
 સંરક્ષણ=સારું રક્ષણ
 મહત્વનાં=ખરાં ગુણનાં
 અનુમત=મળતા વિચાર
 હમાનથી=એક નિષ્ઠાથી
 આકીનથી, નેકીથી
 ચત્રિ=કારભારી
 શાણપણ=ડહાપણ
 માલકા=રાણી
 માઆકમા=મહાન, મોટી
 બહાદુર=શુરવીર, જોરાવર
 સાદર=જહેર
 દર=મા
 મન્સાલ=મેઠક
 રિપરિચ્યુઅલ=ધર્મ ખા
 તાના વડા અધિકારી
 રીઓ આચાર્યો
 ટેમ્પરલ=સામાન્ય
 અમીરો
 કોમન=લોકોએ પસંદ
 કરેલા મેમ્બરો
 સલાહ=મત
 સુદરહુ=ઉપર દર્શાવેલ
 ફર્માવીએ=કહીએ, હુક
 મ કરીએ
 વારસો=માલિકી જાએય
 નિશીનો પાછળ ગા

દીએ બેસનાર
 વાઇસરાય=કારભારી,
 હિંદુસ્તાનનો પ્રધાન
 પાઠ પ મો.
 તહનામાં=સલાહ
 કરારનામાં=અરસપરસ
 થએલા કરાવો
 ધક્કો=હાની નુકસાન
 યતન=મહેનત
 દરજ્જો=હોદ્દો
 મરતખો=મોખો
 આબાદાની=સારી હાલત
 સ્વસ્થતા=જીવિત અમિ
 માન
 અવશ્ય=નફી
 વાસ્તવિક=ખાજખી
 અંતઃકરણ=ખરામનથી
 ખરાપણા=સાચાપણા
 યોગથી=સાધનથી
 સમાધાન=શાંતી
 સ્વીકાર=અંગીકાર
 સખતી=ખળાકાર જોર
 જીલમ
 આચરણ=ચાલચલગત
 સખઅથી=કારણથી
 તરફદારી=વમ
 ધજ્જ=હરકત
 આશ્રય=અધાર
 સમાનરીતે=સરખીરીતે

નિબંધપાતપણે=પક્ષપાત
 ત કયાં વગર, બ્યાજ
 ખી રીતે
 આગા=હુકમ
 સખ્ત=જલદ, આકરી
 તાકીદ=મલામણ
 પ્રકારે=રીતે
 ગેરમરજી=અસંતોષ
 જહેર=પ્રસિદ્ધ
 પાઠ ૬ ઠો.
 અનુકુળ=મારક
 બેદીકત=ફીકરવગર
 નજર=ખ્યાન
 સજખી=ખરું
 સુરક્ષિત=સંસારરક્ષણથી
 પ્રાચીન=જુના
 રિવાજ=ચાલ ધારા
 યોગ્ય=સજખી
 ફસાવ્યા=ફેસિલાવ્યા
 દગો=હુલડ
 પ્રવૃત=જગૃત
 પગજમ=નાજ
 સામર્થ્ય=મજ
 અપરાધ=વાંક
 ખુનરેજી=ખતરાજી ના
 ખુશી
 સ્વસ્થતા=સલાહશાંતતા
 ધનાદથી=વિચારથી
 વિરહ=તરફેણ

શરતથી=દરાવથી કરા
તજવીજ=તપાસ [રથી
પ્રમાણેકપણું=વિશ્વાસ
પણું

બેટીકત=દરકત
વિના=શક વિના.

પાઠ ૭ મો.

પ્રત્યક્ષ=અરાખર, જાહેર
ખરેખરે

સાખીતી=પુરાવો, સા
ચવટ

આશ્રય=મદદ

આગેવાન=મોવડી

પ્રવર્ત=સામેલ

મતજખી=સ્વાર્થી

રહેમ=દયા

સ્વસ્થપણે=શાંતપણે

નિયમ=ધારા

ઉત્તેજન=આશ્રય

વૃદ્ધિ=ફેલાવો

આખાદાની=સુખશાંતી

કૃતગુણ=ખરી સેવા

સાચો પ્રેમ

ઉત્તમફળ=સારો ફાયદો

પ્રાર્થના=સ્તુતી

ખુનકરણું=જીવથી મા

રી નાંખવું.

પાઠ ૮ મો.

જડગડનો=ગકનો લવતો

મિજાજ=તોર, તખીયત

છેડતી=વતાવતી

ચુપ=મુંગા જાનુમાનું

ગુસામાં=દાઝમાં રીસમાં

સાફ=ચોખ્ખું

વાજખી=હીક

ગેરવાજખી=ખોટું

કશો=કાંધ પણુ

જવાખ=કિતર

તોખરો=પાવરો, દાથરો

પાઠ ૯ મો.

રોષ=ધુસ્સો, રીસ

ઉત્તયો=તરમ પડતો

મીઠાવચનથી=હેતના વ

ચનથો

લેહમાં=લતમાં

વખતસર=ટાઇમસર

છેતર્યા=ફગ્યા

ભુડું=ખોટું, નકારું

ખદલે=સાટે

પાડ=કિપકાર

વાંક=ગુતો

અટકાવ્યો=ચોખાવ્યો

પક્ષી=ખરી

ખાત્રી=તજવીજ, ચોક

સાધ

પરિક્ષા=તપાસ

માડું=ખોટું

ભત્તા=સારા

પાઠ ૧૦ મો.

યતન=મહેનત

હાંશી=મસ્કરી, હાંડી

દુર્ગુણ=નકારાગુણ

ચાલ=રીતભાત

જલદી=ઝટ, તુરત

છુટીતી=રખતી

મસ્કરી=હાંસી, હાંડી

ગુણ=ફાયદો

ચાહે=ઈચ્છે

કંકાસ=કજીયો

નાશપામે=જતારહે

ટેવ=હેવા

સુધારો=સારીરીતભાત

પાઠ ૧૧ મો.

પશુ=ચારપગવાળાં જ

નવર

સાફ=ચોખ્ખી

કરોડ=ગરડાવચ્ચેનું

હાડકું.

પક્ષી=ખે પાંખવાળા

જનનવર

સેવે=પોષે, હુંદાળા રાખે

ગર=માવો

નસકોરા=નાકના કાણા

શ્વાસ=દમ

છિદ્રો=કાણા

ફેર=તફાવત

ચિત્ર=જીમી

પાઠ ૧૨ મો.
સિંધવ=એકજાતનો
ખાર છે ને તે મી
ઠાની ઠેકાણે વપરાયછે
પ્રકારનો=જાતનો
ભાગ્યેજ=કોઈ વખતે
વપરાશમાં=કામમાં
ફેર=તફાવત

પાઠ ૧૩ મો.
પાનખરરતુ=ઝાડનાં પાં
દહાં ખરી પડે તે
વી મોસમ
સારીપેડે=વિચાર કરીને
તપાસ=તજવીજ
ટીશી=ડાળાને છેડે ગોળ
ફણુગો ફુટે છે તે
કુંપળ=ફળગો

પાઠ ૧૪ મો.
હુંફાળી=ગરમ
હુંફ=ગરમી
ખીલે=ઉધડે
કરમાધ=સુકાધ
પાઠ ૧૫ મો.
કિનારે=કાંઠે
અંતરે=છેડે
નામીયુ=પ્રખ્યાત, જા
ણીતું.
આફતો=હરકતો
સખખ=કારણ

હાલત=અવસ્થા
અગાડિના=આગળના
મથક=મોઢું, ઠેકાણું
અસલ=આગળ
માજી=જીના.
અડચણો=હરકતો
ભાગળ=જીના રસ્તા
કલેકટર=વહિવટી અ
ધિકારી.

માજીસ્ટ્રેટ=ન્યાય કરનાર
અધિકારી
આસિસ્ટન્ટો=મદદગારો
મનોહર=મનહરણુ કરે
તેવો
કોઠી=રખાર
લાતી=લાકડા રાખવા
ની જગ્યા

પાઠ ૧૬ મો.
ધંભારતો=મોટા મકાન
મરામત=સુધારો, સમ
રાવવું,
દેખાવ=ભખકો
શરિયામ=જાહેર
મ્યુનિસિપાલખાતુ=સુ
ધારાખાતુ
ઉંચવણું=ઉંચી જાતના
(બ્રહ્મણ, વાણીઆ
વગેરે)
ફરજી=વહાણુ રહેવાનું

ઠેકાણું
ડંકે=ખાધેલો ઘાટ
કમી=ઓછુ
નિરપયોગી=નકામુ, કા
મ વગરનું
ખરકસે=મોઠાં વહાણુ
ભારેમુલનો=વણી કીમ
તનો

સભવ=આશા
દરીઆમહેલ=દરીયાકાંઠે
ખાંધેલો મહેલ
મફ્ફ=તરથી
ગળ=કેયું, અથવા
હીરાગળ લુગડું.
મથક=મુખ્ય ઠેકાણું

પાઠ ૧૭ મો.
સૈકેતેર-તેરસે
જ્યારે-જેવખતે
તાખતપર-ગાદીઉપર
મંત્રી-કારભારી
જેખ-જ્યારે
અમલકરવા-રાજકરવા
રૂચીભેડી-મરજી થઇ
ચખ-આખ
વિખ-ઝેર
શાહ=પાદશાહ (વર
શાહજાદા=પાદશાહનોકું
દિન=દિવસ.
પચ=પાંચ.

જુડી=નકારી
 તજ=છોડીદમ
 સંપ=હળી મળીને રહેવું
 સંપજે=થાય.
 જર=નકી.
 વિચારીને=વિચાર કરીને
 આદિક=વગેરે
 જગમાં=દુનિયામાં
 નૃપ=રાજા
 સેવ્યો=સખો
 વણમેતે=જગર એતે
 હણ્યો=માયો
 કોને=કોઈને
 નિજ=પોતાના
 પિતુમાતે=માખાપે
 ખાતે=માધ્યે
 શુભરીતે=સારી રીતે
 સેવતે=રાખે
 રંક=ગરીબ
 ખોડાયછે=દુઃખી થાયછે
 ધનથા=પૈસાથી
 ધારતું=માનવું
 થકી=થી
 પાઠ ૧૮ મો.
 અહમૂત=નવાઇજેવી,
 અમતકારી
 ધાટ=આકાર
 પાઠે=શરીરે
 કંઈથુ=સુરકેલ

બીંગડા=મડીઆમડો
 તીણા=કોણા
 સેવાય=પોશાય
 શોધીને=ગોળીતે
 ખોળી=ગોતી
 ખખરઠાસ=આશ્ચર્ય, શોં
 શિચ્ચાર
 માર્ગ=રસ્તામાં
 પાઠ ૧૯ મો.
 સ્થિર=ઠાલેચાલે નહિ તે
 તત્તપ=છલંગ, ઝડપ
 દુર્ગંધ=નફારીવાસ
 મરકી=કોલેરા, સેમચાળો
 વ્યાધી=દુઃખ, ખોડા, રોગ
 પેદા=ઉત્પન્ન
 ખુશખોશર=સુખંધીશર
 પ્રસાદ=ખાવાનું
 ધરાયતા=મુકતા
 ભોજન=ખાવાનું
 મસ્ત=ખેરાવર
 કુટુંબનું=છોકરાછૈયાનું
 ભરણપોષણ=પાલણપોષ
 ણ, ગુજરાન
 ભગતોને=શેવકોને
 પાઠ ૨૦ મો.
 વર્ણન=હકીકત
 મુખ્યત્વે=ધણું કરીને
 પ્રમાણુ=અનુમાન
 વર્જ=આગ

સખત=કંઈ, મજામુત
 જલદી=ઝડ
 ઓળર=હથિયાર
 પિમળો=ભોગળે
 મથાળે=દોચે
 ઠંડી=ટાઢી
 પ્લંખેગો=એક જાતનો
 લોહનો તથા કોપલાનો
 ખનેલો પદાર્થ
 મઠા=ગ્રાંગડા
 જવાળામુખી=જળતો પ
 હાડ
 યંત્ર=સંચો
 પાઠ ૨૧ મો.
 ઉત્તમ=સારી
 દુકીમુક્તમાં=યોડા જમ
 તમાં
 ઉચાપ્રકારનું=સારીજાતનું
 ગળવર=લણો જમરો
 સ્તંભ=થાંભલો
 અચખો=નવાઇ
 સ્થિતિસ્થાપક=જેમ વા
 ણીએ તેમ બળે પાછું
 હતું તેવું થઇ જાયતે
 સાવચેતી-સંભાળ
 ફર=તરાવત
 પ્રમાણુ-અટકળ
 પાઠ ૨૨ મો.
 ધંતરાજ-નાયકી

ઓસાર-ભામ
સમાગમ-મેળાપ
વિશ્વાસ-ભરસો
છારોગો-ખાવાનું લાવ
નાર

સમે-વખતે
અકળાતો-મુંઝાતો
પસંદ=ગમે એવું
ખાકુ=કાંણા, છિદ્ર
પાઠ ૨૩ મો.

દ્વિમત્તી=ધણી
સ્વાદ=મીઠાસ
લાભ=ફાયદો
બુક્તિ-યુક્તિ, કળા
છાતી-હિમત
મોકળેમને=ખીકવમર
ધશીને=દોડીને
ખેચાખેચ=તાણાતાણ
રાવ-દાદ, ફરીયાદ
ડોળથી=ઠાઠથી, ભખકાથી
મગડુર=તાકાંત
ઝુટપી=ઝડપી
લાજમાં=શરમમાં
રંમુજ=મળ
વિસરી-ભુલી
પાઠ ૨૪ મો.

સુમંગલ
એકાંત-એકલા
સારોશ્વ=મંત્રણ

હાડછેડ=તરછેડવું
હળીગમ્પ=મળીમમ્પ
રોજ=દરરોજ
મંદી=ગોખરી
ગમત-મળ, લહેર
વિસારેપડયું=ભુલીગયો
નિરાંત=નર્પ
કમનસીબે=ઓછા ભાગ્યે
ટકયું=રહ્યું, નબંધું
અકળામણ=મુંઝવણ, ખે
ચેની
વાસમાં=રહેઠાણમાં
હલકા=કિતરતા
અણખત-હાડછેડ
રીઝવવું=ખુશી કરવું
પાઠ ૨૫ મો.

કારીગરી=નકશી
બરડ-ઝટભાગીજાય એવું
ઓપ=ચળકાર
પાળી-છરી
સરાણું=ધાર કાઢવાનું હ
થિઆર
ચાંચા=કોદાળા
છીણી=લોહાકોપવાનું હ
થિઆર
રેતરડી-કાનસ
કટારી=નમૈયો
પાઠ ૨૬ મો.
કાશ=મીઠ

આબુખાબુ=આમપાસ
સાંમેપારથી=સામાકાંઠા
થી

રળીઆમણું=શોભીતું
કોટ=ગદ
લગભગ=આશરે
સમરાવેછે=સુધરાવે છે
અટકેછે=અથેછે
મરામત=સુધારો
નિશાન=એ બાણ
ધેરાવો=ધેર, ફેર
મુસ્લેલ=અધર્મ
ઢોંગાવ=ઢાળ
જમ્મી=ધણી
અદાલત-કચેરી
પ્રથમ=મહેલાં
કમિટી-સભા
પતો-લુગડાંની પહોળાઈ
પાઠ ૨૭ મો.

બહોળા=ધમો
સફરી=જનરાં
સુંદર=સારાં
વણુકરો=લુગડાંવણુનાર
રોજ-વેપાર
મઠો=ઐહોળા રહેવાના
ઠેકાણાં
આખાદી=અક્તી
પ્રયત્ન=કોશીશ, પત્તનું હેર
ભગુકમળ=ભગુકમળનું

કરિઆણું=વનરપતિ,
લીલોતરી

પાઠ ૨૮ મો.

વિઠાન=પંડિત

વણુન-હકીકત

ચોમેર-ચારેળાળુ

પોત=મનત

નાળુક=કોમળ

ઘટ=મડી

પોષણુ=ગુજરાન

છિદ્ર=કાંણુ

શ્વાસ=દમ

કોહેલી=બગડેલી

પાઠ ૨૯ મો.

પીડા=દુઃખ

પીડાય=દુઃખીથાય

પંડ-શરીર

આપડો-આપણો

બાપડો=બિચારો

મદાંધ થઇ=અહંકારમાં

આંધળાથઇ.

ન-નહીં.

જર=નક્કી

ચારે=હે !

દીલે=મનમાં

ધરે=જાવો.

પ્રાણીને=જીવને

રચ્યાં=અનાવ્યાં

તમેથી=તમારાથી

લગીરના=જરાએ

હિર=મન

અવેવ=શરીરના ભાગ

બને=થાય

વિચારીને=વિચારકરીને

આણીને=જાણીને

ધશ્વરે=પરમેશ્વરે

લાખવાતથી=લાખો

ઉપાયથી

અધિક=વધારે

ધરો=મુકો

ધારીને=જાણીને

મિત્ર=મામળાંધ

વણુવો=ખોલો

ચણુ=પગ

ખરે ખરા=નકી

ઘાતની=મારવાની

વખાણીને=વખાણ કરીને

ધોળ=એકદમ, ધબ

ખુશી-રાજી

વિશેષ=વધારે

બનાવનાર=પેદા કરનાર

ઉદાર=મોટા મનવાળો

ધશ્વર=પરમેશ્વર

ખ્યારે=હેત

દીધેત્ર=આપેલ

તેલને=તેને, બીજાપ્રાણીને

ભલે=સુખેથી

માણીને=ભોગવીને

ગભથી=શક્તિથી

વેદના=દુઃખ પીડા

કૂર=નહારાં

ભાર=ખેળો

વિચારીએ=જાણીએ.

કર્મ=કામ

બાપડનો=બિચારાની

કદી-કોઇ દિવસ

પીછાણીને=જાણીને

અધમ-પાપ

કર્મ=કામ

જંતુ-જીવડ

પાય-પગ

પરોવી-વીંધી

શુભમાં=કાંટામાં

ખરાબ-નહારી

ખેલ-રમત

ખોડીને-માંડીને

નિશાન-તાક

વિનાશ-નાશ

તીરતાણીને-તીર મારીને

પાઠ ૩૦ મો.

વિકટ-અધરો

રસાળ-સારી, ફલદુપ

પૂર-રેલ

નાવડાં-હોડીઆં

પાઠ ૩૧ મો.

કસ-રસ

લલચાઈને-ભોખાઈને

તડ-ફોટા, તડાં

પાઠ ૩૨ મેા

વર્ણ-જાત

જાન-જીવ

આશરો-મદદ

પંકાએલા-વખણાએલા

અવ્યવસ્થા-ગેર બંદો

ખરત

પાઠ ૩૩ મેા

સ્વદેશપ્રીતિ=પોતાના દેશ

ઉપર પ્યાર

બલી=સારી

ભાર્તભુમિ=ભરત રાજ્યનેા

મુલક. ભરતખંડ

વિષે-માં

રોજ-હમેશાં

બલો-સારો

દેશ-મુલક

ભોમ-ભુમિ, જમીન

પ્રાણુથી-જીવથી

નિત્ય-હમેશાં

પ્યારી-વહાલી

મૂજ-દુષ્ટ

ભુમિ-પૃથ્વી

ભારે-ખોજરૂપ

હાઝ-લામણી

લગારે-જરાએ

સદા-હમેશાં

સુખ-સુખએલું, સુખજી

ન શકે તેવું

હેયુ-હૃદય

વજ-પીંગળે નહીં એવું,

સોઢાથી કહ્યું.

કદાપી-કોઇ દિવસ

બહુ-ધણી

લક્ષ્મીવાળો-પૈસાવાળો

વડો-મોટો

વૈભવી-વૈભવવાળો

સુખસંપત્તિવાળો

રૂપાળો-સ્વરૂપવાન

પ્રમાણે-પેઠે, રીતે

સ્વદેશી-સ્વદેશાભિમાની

વડો-મોટો, ખરો

ટાળે-મટાડે, ઓછાં કરે

જનોને-માણુસોને

પાળે-રક્ષણુ કરે, સાચવે

કદ્યાણુમાં-બલામાં

લાભ-ફાયદો

હેખે-ગણે

પૂરાપ્રેમથી-ખરા હેતથી

પેખે-જોવે, દેખે

વિહતા-વધારે બુદ્ધિ

વાપરી-ઉપયોગમાંલાવી

દેશદાઝે-દેશના બલને

માટે

કાબ્યે-માટે

સ્વદેશાભિમાની=પોતાના

દેશનું અભિમાન

રાખનાર

વૃથા=ફોગટ, નકામી

જન્મ=જન્મવાની

ખોયો=ગુમાયો

કમાણી-સાર્થક

વિદેશે-ખરદેશે

વસીને-રહીને

કાળ-વખત

ગાળી-ઝઢી

સ્વદેશે-પોતાના દેશમાં

ભાગ્યશાળી-નશીબવાન

વિયોગી-વીખુટાંપડેલાં

ભુમિને-જન્મભુમિને

ભેટી-મળી

ભાવે-હોંશે

હર્ષનાં-આનંદનાં

પાઠ ૩૪ મેા

સમર્થ-બળવાન

ખાસ-ખરેખરા

પૌત્ર-દીકરાનો દીકરો

નામાંકિત-પ્રખ્યાત

સત્તા-અમલ

નિરાધાર-ગરીબ

ધોરી-મોટાં, જાહેર

ઉપદેશ-ખોલ

વૃતાંત-હેવાલ, હકીકત

લિપિ-અક્ષર

પાઠ ૩૫ મેા

સારવાર-સંભાળ

ફરજ-કામ

અદા-તહેર

નિંદા-વાંકુ બોલવું

બોધ-ઉપદેશ

ઉત્તેજન-આશ્રય, મદદ

આશ્રય-તાલુ

કામળે-દાખ

વર્તાણુક-રીઝભાત

સેતકાર-આદરમાન

તારીફ-ખાઇ

કામ-એખ

શુદ્ધિ-પવિત્રતા

પાઠ ૩૬ મે

અપની-કામની

તૃતીયાંશ-અમુકવસ્તુના

ત્રણ ભાગ પાડી તેમાં

થી બે ભાગલેવાજેટલું

દુર-છેટે

અવર-સુરકેલ

ગાંચીયા-માંગડા

પારદર્શક-આરપારદેખા

યએવું

માદ-હૈયે

લૂણુ=મીઠું, સખરસ

પાઠ ૩૭ મે

અગર=મીઠું પાકેતેજગા

ધર-હાલેયાસેન હે તે

વેરવેચ્છેર

બોધ-ઉચેથી પાણી પ

હે છે તે

ભય=ખીક

ખંડેર=પડી ગએલાં

મકાન

તીર્થની=જાત્રાની

છેક=ચણું

પેદાશ=ઉપજ

કુડ=પથરના બાંધેલા

નાના કુવા

પાઠ ૩૮ મે

ધમકી-ખીક

બળાત્કાર-જોરજુલમ

અણગમો-નાખુશી

કડોર=નઠારાં, ખરાબ

માયનો-અર્થ

મોટાઇનાઅમડાઇના

ખરાબરીઆસરખા

જોરજુલમથી=પરાણે

વેર=દાઝ

માહું=ખોટું

ખરાદીલથી=સાચામનથી

અસર=લાગણી

વિનંતીના=અરજના

ઉચો-મોટા

નરમાશથી=શાંતતાથી

માઠાં=નઠારાં

દુખાય=દુખાય, બળે

મલાઇ=સાચાઇ

પાઠ ૩૯ મે

સુવાક્યથી=સારાં વ

ચતથી

સ્નેહ=હેત

સદૈવ-હમેશાં

વાધે=વધે, થાય

કુવાક્યથી=નઠારાં વ

ચતથી

કલેશ=કષ્ટઓ

લાધે-થાય

અરે=હે !

કશીએક=કાંઈપણ

આણી=લાવી

વીર=ભાઇ

ઉચ્ચાર=બોલ

વાણી=વચન

વિશ્વ=દુનિયા

પડેચડે=ચડતીપડતી

કિર્તી-આખર

વડેજ-થી

જનો-માણસો

પ્રાણી-જીવ

પ્રજા=માણસ

પાળે-ઉછેરે

ઉચ્ચારનુ=બોલીનું

મલી-સારી

લોક-માણસ

મલાઇ-મીઠાશ

પુરાઇ-નઠાઈ

ખુરી-નકારો
 રાજકુમાર-રાજાનો કુંવર
 દેશે-મળશે
 લગાર-ચોડું
 અમુલ્ય-ધણી કિંમતનું
 પળી-પાવળું
 મુન્ન-કિંમત
 મુખેથી-મોઢેથી
 મુકયું=મોલ્યા
 હાણી-નુકશાન
 માનવી-માણસ
 મુકયું-મુકી નાંખ્યું
 વેણુ-વચન
 વિમાસશે=પસ્તાશે
 છરાતણો=છરાનો
 મુઝે-મળે, સાંભરે
 છેદ-કાપ
 કાપ-ધા
 ઉપાય-ધલાજ
 કદી=કોઈ દિવસ
 રૂઝે=મટે
 બસોખુરો-સારો નકારો
 હવાવિષે=પવનમાં
 તોપતણો-તોપનો
 હડાકો=એકદમ
 બડાકો-અવાજ
 તાણી-ખેચો
 વાણી-વચન
 વહે=મોલો

વણુશે-બગડશે
 ભારતોલ-બંભોરાધ
 ભલા-સારા
 પાઠ ૪૦ મો
 નામાંકિત=પ્રખ્યાત
 પુખ્ત-પાકી
 ફર-ધાતકો
 પાઠ ૪૧ મો
 યાદગીરીમાં-સંભારણા
 માં, સ્મરણમાં
 વિવાદ-તકરાર
 બાધ-અટકાવ
 પાઠ ૪૨ મો
 મહિમા-મહત્તા
 શ્રીમંત-પૈસાદાર
 આશ્રમો=સ્થાનકો
 વિશાળ-મેટાં
 ભાસ-દેખાવ
 કમાન=અર્ધગોળાકાર
 શરૂ=ગોળ ચક્કર
 મોખરો=મોઢાગળ પ્રથ
 મનો, આગળનો
 ભાગ
 બરાબરી=સરખામણી
 કારીગરી=કારણી નક
 શી કામ
 પાઠ ૪૩ મો
 વાદ=તકરાર
 વટેમારગુ=મુસાફર

તપીગયા=રીસેબરાયા
 ધીમા=શાંત
 અજમાવો=વાપરો
 બાપડો=ખીચારો
 બકારો=ધામ
 અંતે=છેવટે
 સહેવાયો=ખમાયો
 આકળા=ઉતાવળા
 નેડીકાઢેલી=ખનાવટની
 પારપડેછે=ઝટથાયો
 પાઠ ૪૪ મો
 ફર=તકાવત
 અંગજાન=અનધી મ
 બેલું જાન
 તર્કશક્તિ=વિચાર કરવા
 ની શક્તિ
 ટેકો=આધાર
 કડાકુટમાં=મોથાફોડમાં
 ગુમાવેછે=કાઢેછે
 ભેદ=તકાવત
 વિશેષ=વધારે
 પોતીકાળ=પોતાના
 રાફડા=સર્પતું ફર
 સંધરો=બેચું કરવું તે
 મરડી=ઝૂંપડી
 પાઠ ૪૫ મો
 સોચના=દીલગીરી
 પેરણા=પરજા
 સર્વમાં=ખાખામાં

ખેડોળ=વાંકા ચુકા,
 ઘાટ વગરનાં
 તકરાર=વાદ
 બાદવિવાદ=તકરાર
 લાગુપડે=થાવ
 શોધી=ગોતી
 ગુચવણુ=હરકત
 લરેહતરેહનાં=જાતજા
 તનાં

પારપડતું=થતું
 ઠોકર=ઠેખાં
 ખખરદાર=હોંશીઆર
 નકામી=ફેગદ
 કસર=ખામી
 કમ=ઓછી
 બંદોબસ્ત=ગોઠવણુ
 ખકકો=ખરેખરો
 તકું=ખ્યાલ
 ચૂરો=ભૂલો
 ધીરજ=શમતા
 ઉદ્યોગ-મહેનત
 સરખાવી=મેળવી
 ખકિત=સ્તુતી, શેવા
 ઉતરતી=હલકી
 પંકિતના=જાતના
 ઉત્તમ=વધારેસારા

પાઠ ૪૬ મો

અપળ=ચંચળ, ચાલાક
 આનાકાની=ખેચતાણુ

પ્રવિણતા=માહિતી
 આસ્થા=અધા
 પંકાયો=વખણાઓ
 શ્રેષ્ઠ=મોટા
 સ્વભાવ=ટેવ
 દીલગીર=શોકાતુર
 સિધાંત=જોગ, સાધન
 નાંપુસ્તક

પ્રસન્ન=રાજી
 પ્રાકૃત=ગુજરાતી, સંસ્કૃ
 તનોઅપ્રભંષ
 પ્રસિદ્ધ=જાણીતું
 પાઠ ૪૭ મો.

ચોખ્ખા=સાફ
 લીલ=પાણીમાં લીલીકુ
 ગ ખાઝેછે તે
 થર=રવા
 સુંવાળા=ઝીસા
 પાતરાં=પાંદડાં
 લટકતા=ટીંગાટા
 માદા=મા
 ચારો=ખાવાનું
 હરતી=જંપતી, રોકતી
 ક્ષણુ=થોડીવાર, પળ
 વીલાં=રેલાં, છુટાં એકલાં
 નર=પંખીનો પુરૂષ
 સોડે=જોડે
 ખચાવ-રક્ષણુ
 ભો=ખીક

પાઠ ૪૮ મો.

પારણે=થોડીએ
 છેક=ધણો
 હેતવાળી=પ્રેમવાળી
 પુત્ર-છોકરો
 દેખી=જોય
 દયાળી=દયાવાળી
 રડું=રોડિ
 મહા-મોટા ધણા
 પોલી=સુધ
 તજે=છોડોદે
 પીડા=દુઃખ
 સ્વાદ=મીઠાસ, સારું ખા
 વાનું
 પંડે=શરીરે
 કડું=કડવું
 તજુ=છોડી દધ
 તાજું=તરતનું, ઉનું ઉનું
 ખાજું=ખાવાનું
 મીઠાં=મધુરાં
 મુખે=મહોડે
 ગીત=હાલરડાં
 પડુ=પડો જાગ
 આણી=લાવી
 વાણી-વચન
 પુર=ત્રણ
 ખડુ=અથડાઉં
 પાંપણે=આંખમાં
 પાણી=આસું

ખમા=આશિષ
 પ્રેમના=હેતના
 પોતાતાણું=પોતાનું
 દુધ-ધાવણ
 રજે=નય
 ચિતે=મનમાં
 દડું=સારું
 ભક્તિ=સેવા
 તાપ=દુઃખ
 ચિંતા=ફીકર
 ચાતુ=પ્રચ્છતું
 જુક્તિ=કળા
 સુક્તિ=જનમવું મરવું
 નહીં તે
 પાઠ ૪૬ મો
 તથા આજ=હજી સુધી,
 તોપણ
 ગણિતે=હિસાબે
 જળે=પાણીએ
 ગણ્યાથી=ગણવાથી
 જડયું=આ ઠેકાણે
 લાગ્યું
 અરે=હે ?
 ચાકરી=ખરદાસ
 સદા=હમેશાં
 જુલી=ચુકી
 આકરી=કંઈજી
 દાસ=ચાકર
 લીધી=કરી

અમુલી=જેની કિંમત ન
 થાય તેવી
 સાદું=અદલો
 દેવનાદેવ=પરમેશ્વર
 માતા=મા
 જોગ=વખત
 આનંદદાતા-આનંદ
 આપનાર
 સદા-હમેશાં
 ગુણુ=ઉપકાર
 સમોવાળવા=અદલો
 વાળવા
 શીખે=ભણે
 પાડે=મોઢે
 સર્વકામે=અધેઠેકાણે
 પ્રિતથી=હેતથી
 રીઝી=રાજી
 રચ્યાં=મનાવ્યાં
 નિત્ય=હમેશાં
 દેવ=પરમેશ્વર
 રૂડાં=સારાં
 પાઠ ૫૦ મો
 સદેદ=ધોલી
 પદાર્થ=વસ્તુ
 મિશ્રણ=મેળવણ, ભાગ
 છિદ્ર=કાણાં
 ઉત્તમપ્રકારની=સારીજી
 તની
 મંદલીઓ=કંપનીઓ

આરીક=ઝીણો
 નરમાશ=કુણાશ
 ધીમેધીમે=થોડેતાપે
 પાઠ ૫૧ મો
 પ્રતિષ્ઠા=સ્થાપના
 ઉજડ=વસ્તીવગરનો
 શાળા=ઠેકાણું
 પાઠ ૫૨ મો
 મૂળસ્થાન=અસલનું ઠે
 કાણું
 કુમારીકા=કુવાસી દીકરી
 જૈનના=શ્રાવકના
 તાડપત્ર=તાડનાં પાંદડાં
 હરાવીને=નક્કીકરીને
 કુળદેવી=કુળનીદેવીકેવં
 શની દેવી
 પાઠ ૫૩ મો
 અતિશે=ધણી
 ગંદા=ગોખરા
 વસનારા=રહેનારા
 મુકામ=પડાવ
 કસબી=હુનરી
 વર્ણુ=રંગ
 સામજો=કાળો
 પાઠ ૫૪ મો
 સમાગમ=મેળાપ
 ચિત્ત=મન
 પ્રચ્છા=મરજી
 અપવાદ=આળ

ઉધાડેછોગે=ખુશીરીતે

સંત=સાધુ

પ્રખ્યાત=ખાણીતા

મીડી=રસીક

છટાથી=ખખકાથી

ગુરમે=રીસે, દાઝ

કુંવરપદે=ગાદી મલ્યાપ

હેલાં

તુક=ચરણ

પાઠ ૫૫ મો.

હિલ્લભેરશરીથીકરો=હોં

શથીખીજવારકરો

ખોડ=ખામી, કસુર

મિજાજ=તખીવત

માથાકુટીઆ=અધરા

અકળામાં=મુઝામાં

દાયસખનોખરા

સુસ્ત=આગસુ

ચીડાઇ=ખીજાઇ

ઠેકાણે=સ્થિર

શોધી=ગોતી

પાઠ ૫૬ મો.

દડદડ=ટપક ટપક

અકળામણ=મુઝવણ

રડેછે=રોવેછે

દયામણ=ગરીબકું

ઠંઠણ=અધરો

ઉમંગથી=હોંશથી

અચકાતાંઅચકાતાં=થો

ભૂતાં થોભૂતાં

ચીડેછે=દાઝેમડેછે

પાર=આરો

ડસકાં=અચકાતાંરેવું

પાઠ ૫૭ મો.

વસમું=આકર અધરું

કાયર=આગસુ, કઠીણ

ચુકું=મુલું

અધરું=કઠણ, આકર

હસમુખી=ખુશમીનજી

ટેવ=હેવા

ઝટવારમાં=થોડીવારમાં

ધુધવાનો=રીસાળવો

ઉલટથી=હોંશથી

આનંદથી=ખુશીથી,

રાજથી.

દિમત=ધારણા

પાઠ ૫૮ મો.

તન=શરીર

નરે=પુરુષે

ઉત્તમ=મોટો માણસ

નરને=પુરુષને

સન્નન=સારા માણસ

ઉત્તમ=સારા

તાત=આપ

તણા=નો

કુળથી=વંશથી

વીવા=લગ્ન

ઉપટ=થઇ

સન્નન=સારા મા

ણસ.

ભરે=મારે

શ્વાન=કૂતરો

ફાળ-ઠેકડો, છલંગ

ચતુરસુખણ=ડાહ્યા મા

ણસો

મૃગ=હરણ

કાગ=કાગડો.

નાગ=સાપ

પંખી=પક્ષી

નારી=સ્ત્રી

વમે=રહે

નિર્મળ=મળ વગરની

સાપણ=નાગણી

કોણ=કોણ

ઉત્તર=જવાબ

પદ્મો=મણનો

ચતુર=ડાહ્યા

પંડીત=વિદ્વાન

એતલે=સમજને

પુર્યો=પાંજરામાં રાખ્યો

મધુરો=સારો મીઠો

પાઠ ૫૯ મો.

કોવત=મળ સકિત

સરજી=મનાવી

પેદા=ઉત્પન્ન

મુળમાં=પ્રથમ

ધાટ=આકાર

અમરખા=કેડોયું
ધામીઆંચે=ચોડા તાપથી
આદમીએ=માણસે
રૂપ=ડોળ

પાઠ ૬૦ મો.

અર્વાચીન=અગાડિના

જીના

ઉછેરીને=પોષણ કરીને

સંખ્યાથી=ખમાથી

લીન=ગરકાવ

પ્રવાશે=પરદેશે

રાયરંક=રાજાનેમરીખ

સંતોખી=રાજાખી

દરકાર=પરવા

હેરાન=દુઃખી

મહીમા=મહતા, પ્રતાપ

સ્થિતિ=હાલત

અવસ્થા=દશા, હાલત

અખાડો=ખેડક

અતિથે=રંક અવ્યાગત
મરીખ

અભીપ્રયુક્ત

પાઠ ૬૧ મો.

સુદમદ્યક=ક્રીણી વસ્તુ

ને મોટી કરી બતા

વનાર

યુત્ર=સંચો

ખાખાચીઆમાં=ખાડામાં

કારોડો=વધુજ

નેરવેછે=પચાવે છે

પોરા=ક્રીણાજવડાં

ચતુરાધી=હોશિયારીથી

મેલ્યુ=નાંખ્યું

પારદર્શક=આરપાર દે

ખાચ તેવું

ભક્ષ=શીકાર

આમળા=વળ

નકશી=કારીગરી

કોહેલી=ખગડેલી

તુકશાન=ગેરફાયદો

વિદ્વાન=પણ્ડિત

સંખ્યા=જથ્થો

આકાર=ધાટ ડોળ

પાઠ ૬૨ મો.

મધ્યે=માં

રમણીય=શોભીતી

ખેડોળ=ધાટ વગરની

સાહુકાર=પૈસાદાર

દાનેશ્વરી=દાન આપનાર

ધર્મી

પુન્યાશાળી=ધર્મવાળો

પાઠ ૬૩ મો.

મોદીખાનું=ખાવાનો

સામાન રાખવાની

દુકાન

વિશાળ=મોટો

ભોગ=લાયક

પુરુષ=ધણી

મથાળે=ટોચે છેલ્લેપર

પાઠ ૬૪ મો.

ગુજરાન=નિભાવ

નિમળ=ચોખ્ખું

જવલે=ભાગ્યે

ખિરિત=વિશ્વધર્મ

પાઠ ૬૫ મો.

શંભુ=ડાહી

સંતાન=ખાળક

વય-ઉમરના

સહનકર્તુ-વેડકું, ભોગવ્યું

કાગિ=મરણ

લગામ-સત્તા

આરામ-વીસામો

ધનામી-બક્ષીસ

આશ્રમ-રેક્ષણ મઠ,

મદ-ગર્વ, હક

તલમાત્ર-જરા

ડગી-બદલાઈ

ખવિત્ર=ચોખ્ખી

પુણ્યશાળી=ધર્મી

સતી-વધુપાસળ બળી

મરવુ

પાર-અત, છેડો

અધિકાર=લાયકી, દરજો

યોગ્ય=વખતે

શુદ્ધ=ખલણ, સ્વચ્છ, વે

રૂપ, સીમાનીનીચામત

સદ્ગુણી-સારાગુણવાળો

પાઠ ૬૬ મેા

અભણુ-અણ્યાવગરના

મુરખ

દરદાર=પરવા

ચાલે-અને

સૌ=૪૧

બહુ=સારૂં

પરોપકાર=પારકાનું સા

રૂં કરવું

ખપ=કામ

રળવા=કમાવા

જાતની=શરીરની

સંભાળ=ખબર

બરદાશ=ચાકરી

મહોલ્લા=શેરીમાં

ગાન=સમજણ

બણી=તરફ

રથાપન=ખનાવવું તે

ધંધે=ઉઘાગે

ધર્મ=૪૨જ

બળબો=કર્ચો

પાઠ ૬૭ મેા

સ્વધર્મી=પોતાનાધર્મનો

ધારો=સમજો

કાયર=કંટાળો

છે=મલે

અપમાન=માનભંગ

ખુલ્લું=ઉઘાડું

માફી=ખરાબ

જરૂર=અગત્ય

સદ્ગુણી=સારાગુણવાળો

સુધારો=સારીકરી

લાયક=સાગે

આગ્રા=હુકમ

ખરીનીતિ=સાચીદાનત

પ્રસન્ન=ખુશી

ભુંડું-ખરાબ

ચાહે=છાએ

કલ્યાણુ=સારૂં

પાઠ ૬૮ મેા

દ્રષ્ટાંત=દાખલા

મોઝરા=એક જાતનું

સુગંધીદાર ફુલ

કૌવચ=એક જાતના

છોડનું નામ છે

ડખ=ખી, કળી

અગત્યની=જરૂરનીકામની

સાંભરી=યાદઆવી

લાગુપડેછે=માફકઆવેછે

રોપે=વાવે

પામે=ભોગવે

કહેવત=ઉખાણો, ઓહું

અતે=છેવટે

પાઠ ૬૯ મેા

ખીજ=ખી

ખોલ=વચન

આશ=આશા

વાવીએ=રોપીએ

પાસવા=મેળવવા

દોશ=વાંક

માનવીના=માણસના

કહાવીએ=કહીએ

લેશ=જરા

પ્યાર=હેત

ઉપાય=ધલાજ

ચઢાવીએ=દહાએ

મીઠાં=સારાં

કદાપિ=કોઈ દિવસ

વિચારી=વિચાર કરી

ખાર=અદેખાધ

વંદન=નમસ્કાર

નિંદક=વાંકુ ખોલવું

સાલસ=સારા

ગંદુ=ગોખરો

જનમાં=માણસમાં

શબ્દ=ખોલ

કદી=કોઈ દિવસ

ખધો=લુચ્ચો

વાણી=વચન

તુર્ત=તુરત, જટ

શુણો=સાંભળો

નિદો=વાંકુ ખોલો

નિર્મળ=ચોખ્ખો

વહે=ખોલે

પડછંદો=પડધો, સામે

અવાજ

પાઠ ૭૦ મો
 શ્રીતમાત=ચાલચલગત
 આશ્રય=મદદ, આશરો
 પ્રવાશ=નુસાફરી
 દંતકથા=મોઢાની વાતો
 બળાતકારે=જરજીરમથી
 ગુસ્સો=રીસ

પાઠ ૭૧ મો
 લેખામાં=ગણતરીમાં
 પ્રસેલા=રહેલા

પાઠ ૭૨ મો
 ધુઢાધનેમાટેટાપટીપ=૩
 પાળાં થવા માટે
 હીકહક
 ચાક્ર=રીત
 જંગલી=મૂર્ખ
 અજ્ઞાન=અણુસમજી
 હોંસેહોંશે=ખુશી થઇને
 અંગના=શરીરના
 ડોળ=ચહેરો, ઘાટ
 સુધરેલા=મજેલા
 નરમ=પોચા
 વારામાં=વખતમાં
 ખુબસુરત=ધણોરપાળો
 પસંદહતાં=ગમતાં
 ચોખંડાં=ચારેખુણવાળા
 આસપાસ=આબુઆબુ

હસ્તાંહસ્તાં=મશ્કરીમાં
 વડામ=મોટામ
 શોભાવવાને=સારા લાગ
 વાને

પાઠ ૭૩ મો
 શિકલ=ડોળ, ચહેરો,
 છત્રી
 કદરૂપાં=મેડોળ
 કસર=ખામી
 વેલ=સાર કાણું
 ચીખુ=મેશીગયેલું
 નામાંકિત=વખ્યાત
 જનન=માર
 ટાંગતાં=લટકાવતાં
 લંગડા=લુલા
 ઉચકી=કપાડી

પાઠ ૭૪ મો
 કમર=કેડ
 મજબુત=કઠણ
 દમ=શ્વાસ
 કરોડનું=ખરડાની વચ્ચેનું
 દરફ=રોગ
 હેરાન=દુઃખી
 સણકા=ચસકા, તણખા
 નીચ=હલકી
 કુમળાં=નાળુક, કુણાં
 છુંદેછે=ધોચેછે

ધુંદણાં=લાજવાં
 વણુ=જાત
 વેદના=પીડા
 ભોગવવી=ખમવી
 જરૂર=ખપ, ખચીત
 ખોટ=તાણ, ખામી
 પાઠ ૭૫ મો
 ગ્રહસ્થો=પૈસાદાર
 ભેટકરે=મુકે
 કર-વેરો, પૈસાલેવા તે
 ચોઘડીઆ-ચારચાર ઘ
 ડીએ વાગે તે નગારાં
 બાંધણી=ઘાટ, ચણતર

પાઠ ૭૬ મો
 ગુમાસ્તા=મુનીમ, નોકર
 કમાણીમાંથી=પૈદાશમાં
 થી
 દરસાલ=એકવરસ
 અર્પણ=ભેટ
 એકદી=ભેગી
 ચઢાવ=ઢાળ
 જવાળા=અગિની ઝાળ

પાઠ ૭૭ મો
 માયાળુ=હેતાળુ
 માયા=હેત
 ઇલાજ=ઉપાય
 સ્વાર્થા=મતલબી

સોમતી=માધવ
મરગણુ=પારકાનું બહુ
કરનાર
ધમે=સહેજે
મોટામનવાળાં=ઉદાર
દોલવાળાં
રસ્તો=રીત
હળીમળી=સંપત્તિ પીતે
તજવાથી=ઢોડી દેવાથી
શબ્દ=કીક પડ્યું
ભુડીરીતે=ખોટી રીતે
દોષ=વાંક
દોસ્તદાર=માધવ

પાઠ ૭૮ મો.

શ્વસ=ગંધ
અખત=જલદ, આકરી
ગરમ=ઉતો
ખુલુલુલુલુલુ
છાખ=ધન્યુતો દીધેલ
ટકાઉ=મજબુત
મદાર્થ=વસ્તુ

પાઠ ૭૯ મો.

કારખાનાં=સંગ
દરજાનું=ખતનું
પ્રકાશ=અજવાસ તેજ
જોત=સાષ્ટ
સ્થિર=સરખી

સાવચેતી=સંભાળ
આગ=લ.લ

પાઠ ૮૦ મો.

રમુજ=આનદી, મળ
ઉપજવે એવી
ખડખડાટ=ખળખડાટ
છાજલી=છાજુ
ભયરડાખ=ચગદાખ
સોધવા=ગોતવા
ફસામ=સપડાઈ
ધાર્તી=મીક

પાઠ ૮૧ મો.

ભોજનક્રિયા=ખાવાની
રીત
સાહેબલોક=અગ્રેજ
તરેહ=રીત
ભેરવીભેરવીને=નાંખી
નાંખીને
અવધડવાળુ=ચુચવણ
વાળુ
વેલા=દુઃખ
પ્રથમ=પહેલાં
વાના=જણુસો ચીખે
સ્વાદે=મીઠાસે
ટગરટગર=તાકીતાકીને
સુએનહિ=ગમ પડે નહિ
કડકડીને=ધણીજ

ધુણુચું=હલાચું
ગટગટાવીગયો=પીગયો
તરેહવાર=નવાઈ જેવું

પાઠ ૮૨ મો.

પરોણાને=મેમાનને
મેજ=મોઢા આગળ
રાખવાનું ટેલ
ગભરાયો=મુઝાયો
એકઠા=ભેગા
ખુમચા=છાછરી થાળી
સુરમ=વાસ, ગંધ

પાઠ ૮૩ મો.

વેગજેથી=છેટેથી
સંધ=ધણા માણસો
ભેગા થઇને જાય
તે સાથ
મોકળો=પહોળો
વિસામા=થાક ખાવાની
જગ્યા
નામીચા=પ્રખ્યાત, જા
ણીતા
શિલાલેખ=પથ્થર ઉપર
લખેલો દસ્તાવેજ
અર્થો=પુસ્તકો
કર=વેરો
ઉચકા=ઉધડા
માફકરાવ્યો=અંધકરાવ્યો

મરકી=કાલેરા, એક જ
તનો રોગ

હુંક=શીખર
પથરાય=ફેલાય

પાઠ ૮૪ મેા

જવલેજ=ભાગ્યેજ

પાઠ ૮૬ મેા

માંડળીક=ખંડીઆ

તહેનાતમાં=હજુરમાં

પ્રવીણ=જાણીતો

પુરોહિત=કારભારી

પ્રસન્ન=ખુશી

ગમ=સમજ

સત્તા=હુકમ

સ્વતંત્ર=કેમના તાબામાં

નહી તે

ખજાનચી=ખજાનાનો

ઉપરી ટ્રેઝરર

જાત=તોપણ

પાઠ ૮૭ મેા

છડો=એકલો

છોટો=નાનો

છેક=ધણો

પિતા=આપ

પાળીપોશી=ખવરાંવી

પીવરાવી

ફેડી=સારી

રાજરાજ=ખુશી ખુશી

ભલા=સારા

આભાર=પાડ, ગુણ

કીધો=કર્યો

જે ઘડી=જે વખતે

આપે=તમે

હાજી હાજી=હા હા

કદિ=કેમ દિવસ

આણી=લાવી

અંતરે=મનમાં

મુખે=મોઢે

શિક્ષા=શીખામણ

શીખાવી=આપી

મુધાયો=સારો કર્યો

બલી=સારી

બેદ=સ્મૃત્તા

સિધા=પાંશરા, સારા

કોટી કોટી=કરોડો ક

રોડો ધણો

જત્ર=જત્રી

પ્યાર=હેત

સહી=ખર્ચો

કાયા=શરીર

અતિ=ધણા

આણુત=ત્રાવતી

કટ=દુખ

કંધી=કરી

પ્રાણથી=જીવથી

અત્યંત=ધણે જ

વસ્તુ=ચીજ

આગર=હરખ

પાડ=ઉપકાર

ભૂલે=ચૂકે

પુત્રપાણી=નદારો છોકરો

વડા=મોટા

દંડ=શિક્ષા

તજી=છોડી

વાંકમાં=ગુનામાં

દીલ=મન

સ્નેહ=હેત

રાંક=ગરીબ

આણી=લાવી

દેહે=શરીર

પાઠ ૮૮ મેા

કીધો=કર્યો

ખુરી=નક્કરો

જનોમકય=માણસોમાં

ભાગ્યશાળી=નશાળવાન

ટેન=હેત

દીર્ઘી=આખર

તુચ્છ=દુકી

ટાળી=મુકાવી

ગાજી=ફેલાઈ

લાવ=ત્રાવો, ઝીરીઓ

સદા=દમેશાં

ગુણ=ઉપકાર

ઉપાયો=ઉપાજ્ઞે

તાત=આપ

સખ્ય=કર્યો

નિર્ખય=જોત

કાંગાવી=ખઝાવી
 મિત્રમાં=આંખમાં
 બોલ=વચન
 નીર=પાણી
 મીઠામીઠાજી=સારાં
 બાળ=બાળક
 આપનો=નમારો
 અન્નપ્રો=અણુસમજી
 આણુપ્રો=લાવ્યો
 હરે=મનમાં
 આજઆજી=આજ
 જગંનાથજી=પરમેશ્વર,
 જગતનો નાથ
 હયાતી=હેમખેમ
 સ્નેહ=હેત
 સેવનાં=સેવા
 સદ્ધ=દ્ધમેશાં
 બણે=શિખે
 ભક્તિ=સેવા
 જ્ઞાન=સમજણ
 રૂડા=સારા
 ભાગથી=હોંશથી
 શુભકામે=સારાકામે
 છંદ=કવિતા
 પિતુ=પાપ
 રૂડુ=સારું
 રચ્યા=ગનાચ્યા

પાઠ ૮૯ મો

નિમકહલાત્તખ્યાતો

સાં કરનાર
 દાખ=ખોજ, તાપ
 પ્રતાપ=અમલ
 નજરાણાં=કીમતી ભેટ
 વજર=પ્રધાન, કારભારી

પાઠ ૯૦ મો

રમણીય=સુંદર
 ખંત=હોંશ
 દગ્ધપ્રો=ઠાઠમાઠ ભપકો

પાઠ ૯૧ મો

છાતી=હીંમત
 તહો=ખત

પાઠ ૯૨ મો

અજાનો=સમજણ વ
 ગરના
 વહેમ=શક
 અણુસમજી=સમજણ
 વગરના

નજર=કુદ્રિ

પ્રકારના=ખતના

વિશેષ=વધારે

વાસ=ગંધ

એકઠાં=ભેગાં

કરડી=આકરી

વિચારકરતોનથી=સમજ
 તી નથી

ધંધગત=ખળતા

પાઠ ૯૩ મો

પ્રયોગ=અજમાવેશ

ચીસ=રાડ

લગડી=લાળકી, લાકડી

અવાજ=સાદ

તપાસ=તજવીજ

કસર=ખામી

પરસેવો=સ્પર્શ

કારણ=મતલબ

ચોકસી=સંભાળ, તપાસ

મનકેકાણેરાખી=ચિત્ત

સ્થિર રાખી

મંછા=મન

શંકા=શક

પાઠ ૯૪ મો

પરોણો=મેમાન

મધરાતે=અડધી રાતે

વંત્રીઓ=ડાકણો

આણુ=સમ, દુવાધ

રડવા=રોવા

ધાધ=દોડી

કોકવા=ખખડાવવા

ગુમ=રાડ

ધુજવા=કંપવા

લામ=હીંમત

ચોટયાં=લાગ્યાં

રોણુ=તોફાન

મચી=થમ

રોરખકોર=રહેરાડ,

અવાજ

શિગત=હકીકત

વિખ્યાત=જાણીતી
મશાલુ=રમશાન, મુડદા
બાળવાની જગ્યા
ફાસ્ફરસ=ઝેરી હવા
ઓકસીજન=સારી હવા
પદાર્થ=વસ્તુ

પાઠ ૯૫ મે।

દીલમાં=શરીરમાં
ઉતાર=મંગાવેલીજાણીસે।
ઠગી=છેતરી
ભેદ=મર્મ
રતનજોત=વિલાયતી ક
પાસ

ચોકશી=ખાત્રી
તજવીજ=તપાસ
અજમાવી=વાપરી, કરી
હીંગ=વધારણી
વશીકરણ=વશ કરવાની
વિધા

અપશુકન=નકારા શુકન
પોગળ=ગપ્પા

પાઠ ૯૬ મે।

કાચો=પકવ્યાવિનાનો
અન=અનાજ
ધન=પૈસો
ભમે=ફરે
જયમ=જેમ
કાળ=મોત
ઉપડે=ઉપસે

ખાલ=ચામડો
ગાણું=ગીત
ચડાવે=મુકે
ગાળ=નકારા શબ્દ
આળ=તોહોમત
કુડા=ખોટાં
અગ્નિકેરી=દેવતાની
લક્ષ્મી=પૈસો
ઝાળ=જવાળા
પચે=રહે
ચેરીતણી=ચેરીની
સાહે=પકડે

ગળતાં=ગળી જતાં
સાપ=એરૂ
તજતાં=ઝોડી દેતાં
આપ=પોતે

હાલ=તત્ત
છીંડે=વાડને રસ્તે
છુટ=મોકળ

થોમ=અટકાવ

પાઠ ૯૭ મે।

ધામ=કેકાણું
રચના=અનાવટ
ખેઉમેર=ખેતરફ
ગૌશાળા=ગાયો રાખવા
નું ફેકાણું

પાઠ ૯૮ મે।

શણગાર=પેશાક
તણપુર=જરાઓ

સુમારે=આશરે
ખરીદી=વેચાતુ લેવું તે
પાઠ ૯૯ મે।

અંગે=પેટે
ગરસાજરેછે=કામ ચલા
વે છે

આરા=ઘાટ, રસ્તા
સ્વચ્છ=ચોખ્ખુ
સદાવ્રત=દમેશાતું દાન
વસુલ=ઉપજ
ખીચોખીચ=પાસે પાસે
પાઠ ૧૦૦ મે।

નસ=રગ
કળતર=ખીડા
કરાર=સુવાણુ
ઝારવું=ઉના પાણીથી
શેકવું

ધરિપતાલ=દવાશાળા
કડકો=અવાજ
વેદના=પીડા

મુડદાલ=મુવાજેવુંનળણું
શક્તિ વગરનું

પાઠ ૧૦૧ લે।

પલ્લજેલો=મીનો
ગદાધ જન્ય=ગાંઠ પડી
જન્ય

મળીજશે=એકથામજશે
ધોરીનસ=મોટીજા
લાગલોજ=એકદમ, તરત

પાઠ ૧૦૨ જે

ચતો=સવળો

પાસે=પડખે

હવ્યમચી=ખગમળી

શ્વાસોશ્વાસ=દમપરદમ

લાગલાગટ=ઉપરાઉપર

છાલક=જાપટ

પાઠ ૧૦૩ જે

ટકર=જક

વતની=રહેવાસી

પાઠ ૧૦૪ થો

પાટરી=ટિલાટ, મોટો

ળહેકેલો=છકી ગયેલો

ભુંડીચાલનો=નદારી રીત

ભાતનો

કુકર્મ=નઠરાં કામ

ગોડીઓ=મોઘમંધ

ચુનાલમાં=વાંકમાં

કોટમાં=કચેરીમાં

ન્યાયાધીશ=ન્યાય કરનાર

અમલદાર

શરમને લીધે=ઓગખાણ

ને લીધે

સખ=શિક્ષા

અદાલતમાં=કચેરીમાં

સ્નેહી=મામળમંધ, હેતુ

ખાતર=વગે, માટે

તરફદારી=વમ

કોષ=ગુરમો રીસ

બેઅદખી=અવિવેક

નધટે=નભેમંધ

ચુનેગાર=કેદીને

ચીડ=રીસ

ધડદમને=એકદમ

લપડાક=ત્રપાટ, તમાચે

ચોડી=મારી

ધીરજ=હીમત

અપમાન=માનમંગ

અમલમાં=હુકમમાં

પાઠ ૧૦૫ મો

વીસો=જાંખો, મોટો

માયેચડવી=માની

નિભિયપણથી=ખીકવગર

હરખ=આનંદ

આતુર=તૈયારહોંશીલા

અમીર ઉમરાવ=મોટા

અધિકારી

દુરાચરણી=નદારીચાલના

દૂર=હેટે

તંગી=તાણ

ખચેનભે=ગુજરાનચાલે

દરમાપા=પગાર

શરમ=ઓગખાણ

ખખરદારીથી=હોંશીઆ

રીશી

લાયકો=વાજાગીરીને

ખાલાત=કાચમ

નિમકહંજાલ=ખાઈને સોં

રૂં કૃત કરનાર

પાઠ ૧૦૬ ફે

આપ=પોતાનું

હાંકે=છાનું રાખે

અંગ=શરીર

રળેલું=કમાએલું

કુળ=વંશ

નિત્ય=દમેશાં

સવાઈ=સવા ગણી

કલંક=ખામી

વહેવાળ=કામમાં લાગી

વિશ્વ=દુનિયા

જૂઠું=જૂઠું

સજ્જન=સારામાણુમ

તુર=તેજ

વખાણુ=વખાણુ કરે

દેખ=નિમંધ

દાતા=આપનાર

લજાઓ=શરમાચે

પૂક=પાછળ

દીલદાઝે=મનખળે

શૂર=શૂરો

લાજે=શમાજ

કીર્તિ=આગર

લહે=લે

કવિજન=કવિમાણુમ

સપુત=સારો છોકરો

સકળ=મવા

રૂઝ=મધા
 દોશ=જરા
 ખુએ=મોઘ નાંખે
 નમે=પગેલાગે
 દુદ્ધ=પાપી નહારો
 લાજ=આખરું
 વેરી=દુસ્મન
 રૂએ=રૂદન કરે
 ધન=પૈસો
 પાય=પગ
 બાપીકો=આપનો
 છિદ્ર=છાતીવાત
 બોળે=લોપે
 બોલે=ઉઘાડુ કરે
 આધીન=નાબે
 લાજ=શરમ
 કપુત=નહારો છોકરો
 થકે=થક
 મરગદા=વિવેક
 અન=અનાજ
 નવલહે=ન રાખે

પાઠ ૧૦૭ મે।

લક્ષણુ=આચરણુ
 કેવળ=તદન
 બુદ્ધ=તોખા
 છાતીવાળો=હિંમતવાળો
 મશ્કરો=લાંછીઓ
 તૈયાર=સામેલ
 અપજ=અંચળ, ચાલાક

મધ્યભાગે=અર્ધભાગે
 આગસુ=સુસ્ત
 સરદર=ઉપરી
 હુકમમાંઆપામાં
 હસમુખો=આનંદી
 છુટની=રમની
 ઠાવકું ઠાવકું=જોઇએ
 એતું પ્રસંગ પડતું
 કૂદાકૂદા=કોકોક
 કડણુ=અધરું
 ઉદ્યોગથી=મહેનત
 ગેરહાજર=હાજરનરહે તે
 ચોખ્ખી=સાફ

પાઠ ૧૦૮ મે।

એવકૂદ=મુર્ખ
 એકલશરો=એકલો કામ
 કરનાર
 નિભાવ=આધાર, ગુજરો
 મહાવેલા=ધણું દુઃખ
 ખર્ચ આપતી=પૈસા આ
 પતી

સંભાળતે=ચાકરીને
 ઉમેદ=હોંશ
 ભરણુપોષણુ=પાલણુ, પો
 પણુ ગુજરાન
 કમાતો=રળતો
 કશુંએ=કાંઈપણુ
 હરખાશે=રાજ થશે
 મગન=પુશી

તુરંગ=વિચાર
 પાઠ ૧૦૯ મે।

વડો=મોટો
 વહાલ=હેત
 વાંજઆવે=થાકીજાય
 વિસરી=ભુલી
 મરજી=વિચાર ધ્રુવ
 સહજ-ઝટ, જલદી
 પાર પડત-થાત
 સરદારી-ઉપરીપણું
 પસંદ પડતું નહીં-ઠીક
 લાગતું નહીં.
 મોઢાઇ-બઝાઈ, અભિ
 માન
 કંઠણુ-અધરો
 જાતને-પડતે
 યાદલાવી-સંભારી
 મળતાવડો-મળી જાય
 એવો.

પાઠ ૧૧૦ મે।

મહાસાગર-મોટાદરિયો
 લગભગ-આશરે
 ધોરી-જહેર
 સહજ-જલદી
 કોહાતું-ગંધાતું
 ફેર-તક્કાવત
 ખરાબો-કાંઠો
 કહ્યા-કર્યા

પાઠ ૧૧૧ મો
 અસતના-અગાડના
 અવસ્થામાં-હાલતમાં
 જંગલી-સમજાણ
 વગરના
 તરેલવાર-નવામ જોવી
 શોધી-ગોતી
 બાપા-બોલી
 ધશારત-નિશાની
 મસળવા=ચોળવા
 વાયદાસર-ઠરાવ પ્રમાણે
 અગચડી-હમણાં
 વાહણ-પરોડીયું, સવાર
 પાર-આરો
 મધુર=આનંદ ઉપજો
 તેવા, મધુરા
 ગ્રંથમાં=પુસ્તકમાં
 આવકાર-મન
 પોતીકા-પોતાના
 ચારેમેર-અધીતરફ
 ધુમટો-લાછ
 માર્થના-સ્તુતિ
 ખરાદીલથી-સાચામનથી
 ખાંધે-ખભે
 પાઠ ૧૧૨ મો
 પારણા-ધોડીઆ જેવું
 નકશી-સારી કારીગરી
 વાળું
 પીડપર-વાસા ઉપર

ખુસ્લું-કિચાડું
 અડિંગીને-ઝાડીંગણ
 દમને
 સુંદર=સુશોભિત, સારા
 તરેહના-જતના
 માલમ-ખજર
 વેચવાસાટવાના-લેવા
 પક્ષા-ખંધા દિવાના
 ચાપાચીપીઆ-ચેપી,
 મસેળીયા
 ખંધા-લુચ્ચા
 ફેરા-આટા
 લલચાયું-લોભાયું
 વારાફરતી-એકપછીએક
 દિલગીર-ઉદાસ
 પાઠ ૧૧૩ મો
 ખુંધી છોડી-ખુંધવાળી
 છોડી
 ગાહી-સમજી
 હસમુખી-આનંદી
 ચિત્ત-મન
 ખોડી-લુત્રી, લંગડી
 ખેડોળ-કદરૂપી
 ઉતરીગયેલું-રીસાજવું.
 દીંગણી-નીચી
 ખેઠું-કદરૂપું ખરાબ
 કેડે-પાછળ, વાંસે, પુઠે
 ખિજવવા-પજવવા, બ
 ઠાવવા.

ખોડંગતાંખોડંગતાં-લુ
 લાલુલા
 ચાગા-દોંગ
 શામિલ-તૈયાર, સાથે,
 બેગી
 બહાવરી-ગાભરી
 હૈયુંકંઠજીતે-મનમાં
 હિંમત રાખીને
 લગમગ-લગોલગ, પાસે
 પજવોછો-કનડોછો
 લાજ-શરમ
 દીંગ-છક
 શરમાઇ-ભોંડીપડી, લ
 જતમ

પાઠ ૧૧૪ મો

ધરધરી-કંપી
 ધીમીપાડી-શાંતકરી.
 વેગળે-છેટે
 સરત-ખજર
 બેનપણીઓ-ગોઠણી
 શોધવા-ગોતવા
 કામદેરો-એકેવખત
 સૂઝયો-જડયો
 ચણીઓ-ધાધરો
 દહાડો વખે=કામ થાય
 ધુટણપુર=દીંચણસુધી
 આશરેઆશરે-અડેઅડે
 અનમાન

પાઠ ૧૧૫ મેા

ચોખ્ખી=સાફ

પગાડી=પાછળ

ભાત ભાતના-જાતજા
તના

જ્ઞાન-ધ્રામકો

હાય-શક્તિ

અકળાઇને-મુંઝાઇને

રહેછે=રોવે છે.

દિવાસો=દિવસ

મીઠાં=સારાં

સરખરા-ચાકરી

વીતેલી=થયેલી, પડેલી

વાટ=રાહ

પાઠ ૧૧૬ મેા

વિસામો=થાક, આરામ

વિસરી=ભુલી

ઉગારો=અચાવી

સંકટને સમે=દુઃખને

વખતે

સહાય=મદદ

ખાર-દાઝ

અપરાધ-ગુના

કોપકરે-ગુસ્સે થાય

માફ-ક્ષમા

દોહિલી-દુઃખી, હેરાન

પાઠ ૧૧૭ મેા

ગગન-આકાશ

કુમર-કેડ

વામુટા-તોખા, જુદા,

છુટા

અંગ-ભાગ

પાઠ ૧૧૮ મેા

સઠ-ધન, વાવટો

દુર-છેટે

નિશ્ચય-નક્ષી

અટકળ-અતુમાન,

કલપના

સદેહ-શક

અચંખા-નવાઈ

ભાસે-લાગે, દેખાય

લટકતાં-ટીંગાતાં

પાઠ ૧૧૯ મેા

સૃષ્ટી=દુનિયાં

માનવી=માણસ

સમે=વખતે

વનમોઝાર=વગડામાં

સૌ=ખધા

વસ્તા=રહેતા

ડરતાં=ખોતાં

થઈ=થી

લગાર=જશએ

પેરણુ=પહેરવાને

વેઠતાં=ભોગવતાં

વનમાં=વગડામાં

દેહે=શરીરે

વશીને=રહીને

અતુળ=બહુજ

સંપતણી=સંપત્તી

સહાયથી=મદદથી

મતિ=મુદ્ધિ

બન્યા=થયા

સાર=સારી

બલાં=સારાં

સુસંપ=સારોસંપ

બહુ=બહુ

અડચણુ=હરકત

જન=માણસ

ખંદોખસ્ત=ધારા

અખળ=ખળવગરના

સખળ=ખળવાળા

દુર=નાશ

જરૂર=નક્ષી

સધળાં=ખધાં

સાંપડે=મળે

શોક=દીલગીરી

લાજ=આખર

સંપત્તી=દોલત

વખાણુ=વખાણુ કરે

તાંતણુ=તાગડો

જુથ=જથ્થો

કુટુંબમાં=ભાઇભાંડુમાં

જુડમાં=જથ્થામાં

શત્રુ=દુસ્મન

એકલ=એકલું

ટકે=રહે

ઉડીજાય=નાશ પામે

છેદેમેદે=ભાગે તોડે

કાટ=ગદ

નિજ=પોતાની

તરકરનો=ચોરતો

પાસ=પાસેના

ત્રામ=ગોક

ધ્રુવે=ધ્રુવ તાંબે

મેલ=વરસાદ

ધકાવે=ખેંચે

પ્રોઠ=મોટી

ઉપજે=થાય

રચીએ=ખનાવીએ

માનવી=માણસ

દામે=ઠોકાણુ

સૌ=અધા

પાઠ ૧૨૦ મે

ચોખ્ખોવેહેવાર-સાચી

લેવડ દેવડ

ખરીદ-વેચાતું સેવું તે

પ્રકારે-રીતે

માપ-બરત

કસર-ખામી

મુલમાં-કિમતમાં, બા-

વમાં

સાટું-ઠરાવ

શરત-ખોલી, ઠરાવ, ક

રાર

દામ-પૈસા

ઉધી-ખોટી, અવળી

ગરજ-પરવા, ઓશી-

આળ

પાઠ ૧૨૧ મે

વાજખી=ખરૂં

બરૂંસો=વિશ્વાસ

મનવાળવું=સંતોષ સ

ખયો

ખલા=પાપ

ગેરવાજખી=અણધટું

ન્યાત્ર=પૈસાદાર

અધર્મ=પાપ

ઉધાડો=જાહેર

વકર=ખોજ વહેવાર

મોભો

દંડ=શિક્ષા

અચો=ઉગર્યો

અતે=જેવટે

જે=જય સારૂં

ખે=નાશ

સોદો=માલ

પાઠ ૧૨૨ મે

વિના=વગર

આપનો=પોતાનો

ટેકવાળા=નિયમવાળા

ખોલીવાળે=ખોલીજાય

ખોલ=વચન

પાળે=પાળી સકાય

ટેવ=લક્ષણ

નહારો=ખરામ

પુગે=પુરેપુરે

નરો=પુરૂષો

ખોલ=વચન

ધટે=ઓછી થાય

તોલ=આગરૂ

ભરોસો=વિશ્વાસ

વેણુ=વચન

અરે=હે !

શોક=દીલગીરી

કરે=મનમાં

જનશી=જવાદેશી

કશો=કાંઈપણ

આણું=જાવું

ધીર=ધીંગજ

નાણું=પૈસા

ન=નહીં

ધરો=રાખો

ધારી=જાવી

સુણ્યા=સાંબંજ્યા

વેણુમાં=વચન પાળવામાં

શરવીરો=ખહાદુર માણસ

અનાદિ=જુનો, અસલનો

લાજ=આખરૂ

સત્યવાદી=સાચું ખોલ

નાર

લાભકારી=કાયદાવાળી

કહે તે કરે=ખોલે તે પાળે

ખોટા=નહારો

માનવી=માણસ

માન=આખર
 ખુએ=ખોમ નાંખે
 ઉતારી=ઓધું કરી
 ચર્ણ=પગ
 લહે=લે
 બકે=લે
 કાટે=કરડે
 ઉપમા=સરખાવતું
 લજ્યા=લેજ
 લખાડી=મકનાર, ખોલી
 ને નદી ખાળનાર
 જોમ=જામક
 વારી=વખત
 સરો=થાય
 ઉપજે=થાય
 રંગે=રાતે
 લાભ=ફાયદો
 બલા=સારા
 બારી=ધણી
 ફેણુ=વચન
 ફરી=જંપો
 રૂડાં=સારાં
 શકિત=બળ
 ઉંચા હામે=સારે ઠેકાણે
 હંદ=કવિતા
 કાચી=ઓછી
 રચ્યા=ખનાવ્યા
 પાઠ ૧૨૩ મે
 લાલચ=આશા

કેરીનાદહાડા=કેરીની મો
 સમ રતું
 ઝુમી=લટી, નમી
 દહસળડી=ખાવાનું મ
 ન થયું
 સાખીઆં=સાખપરથી
 પડેલી કેરી
 સ્વાદોષ્ટ=સારાં
 માલિક=ધણી
 ધીમે ધીમે=હળવે હળવે
 વિસાત=માલ
 લગ્યાયો=લોભાયો
 ખોસ=તાણ
 શરમ=ભોંટપ
 પસ્તાયો=અફસોસાયો
 મોટામનનો=કદાર
 એકલપેટા=પોતાના પે
 ટનું તાકનાર
 પાઠ ૧૨૪ મે
 માહું=ખોટું ભુંડું નકારું
 ક્ષમા=માફ
 અણુખનાવ=કુસંપ
 સાલસ=સારા
 જીભ કે હાથ હલાવે=ગા
 જોદે કે મારે
 વીલો=ઝાંખો ભોંડો
 પસ્તાય=અફસોસ કરે
 અદાલત=દાઝ, ખાર
 નુકસાન=ગેરફાયદો

ન્યાય=ધનસાધ
 ટંટો=કજીઓ
 પતાવી=ચુકાવી
 કમનશીબ=દુર્ભાગી ન
 દારા નસીબવાળો
 નિર્જન=ગરીબ પૈસા વ
 ગરતો
 નીચ=દલકો
 નિર્દય=પાપી
 અમયા=ખોટા જુઠા
 ચોપડી=દંડ
 જીભાણી=નકારીએઅદબી
 ધમકી=ખોક
 ધ્યાન=મન નજર
 પાઠ ૧૨૫ મે
 ખજવાડે=વાંસે, પાછળ
 ખાતર=ધાસજીવ વગેરે
 નો કાહેલો કચરો
 ગોઠવણ=ઠીક ઠીક
 નિત્યની=હમેશની
 ઉછેર્યો=મોટો કચો
 દિલ=મન
 ખાટું=ખેદ ઉપજે એવું
 ઉમેદ=હોંશ
 ભંગ=નાશ
 જોમમાં=બળમાં
 સખ=શિક્ષા
 નિયમ=ટેક
 માદ=હૈયે

કઠણુ=મુરકેલ
 સગાબો=દાબાબો
 પાઠ ૧૨૬ મે
 ચોળાચળ=લપ. પંચાત
 રોપ્યા=વાબ્યા
 ઠીકઠાક=ખરાખર
 ભૂંડાએ=નઠારાએ
 કઠણુ=આકરી
 રેડી=સારી
 હરખાપો=રાજી થયો
 મગન=ખુશી
 ગાંઠવાળી=નકી કર્યું
 વિસાત=માલ
 સામુ=ઉલટું
 વેગળો=છેટા, આઘો
 ઓચિંતા=અચાનક અ
 જાણે
 એકઠા=મેગા
 ટટું=નાતું ઘોડું
 લગામ=ચોકકું
 પાડ=ઉપકાર
 કાળના=મોતના
 મોઢામાંથી=પંજામાંથી
 મરણુતોલ=મુવાબરોખર
 અવરથા=હાલત
 ઝગઝગીઆં=આંસુ
 પાઠ ૧૨૭ મે
 રહેણી=ચાલ
 બલામણુ=સારો અભિ

પ્રાય
 ચાકર=નોકર, વાણીતર
 ગુમાસ્તો=મુનીમ
 અખધડી=હમણું
 મીઠાસથી=મલાઇથી
 ખરેખરી=સાચેસાચી
 મરજી=મજા
 નીચુ જોવાનું=શરમાવાનું
 કાયર=હેરાન, કંટાળવું
 શરત=ઠરાવ
 ખોટા=જૂઠા
 આચરણુ=લક્ષણુ
 ખોટા=જુઠા
 સુવારવા=સારા થવા
 વાતપૂછજો=ખાત્રીકરજો
 ઘટારત=લાયક
 પાઠ ૧૨૮ મે
 પરઠણુ=કરાર ઠરાવ
 બોલીએ=શરતે
 છો=બલે
 બલા=લપ
 લક્ષણુ=ટેવ
 તબ્યા=છોડી દીધા
 જનન=તુકશાન
 બદલો=સાદું
 સામર્થ્ય=શક્તિ બળ
 શરમ=લાજ. ભોંઠપ
 એન=ગોઠવણુ ઠીક
 ગભરાયાજોવો=રોવાજોવો

મુઝાયા જોવો
 હેયુ=મન
 ટાઢકવળશેઠીક થશે
 ગળતેગળતેસાદે=ગરી
 બાઇથી
 ખટપટ=તરખડ
 ટેવ=લક્ષણુ
 વય=ઉંમર
 ભાવ=શ્રદ્ધા, આકીન
 ખરામનથી-સાચાદોલથી
 અપરાધ=ગુના
 પાઠ ૧૨૯ મે
 અહો=હે !
 દેવ=પરમેશ્વર
 ખ્યારો=વાહાલો
 આનંદ=હરખ
 સદા=હમેશાં
 પ્રાણુથી=જીવથી
 કૃપાનાથ=કૃપાવાળાધણી
 દાસ=ચાકર
 પૂર્ણુ=પૂરો
 અત્યંત=ઘણો
 મહાકષ્ટ=મોટું દુઃખ
 પુરો-પુરેપુરો
 છેક-ઘણો
 દિસો=દેખાઓ
 આપની-તમારી
 ખુરો-નઠારો
 પાપી=પાપ કરનારો

તથાપી=તોપણ
 છાપ=નિશાની
 પ્રાણી=જીવ
 દયાવંત=દયાવાળા
 છુટે=ઝાડ
 છાપો=કરો
 કથા=વાત
 કાચો=ખાલી
 વૃથા=ફોગટ
 શિરે=માથે
 વાદ=તકરાર
 થાપો=મૂકો
 સમે=વખતે
 બન્યો=થયો
 આશમ=નિરાંત
 બાળ=બાળક
 સંતાપ=દુઃખ
 શ્રેષ્ઠાપો=મોટોઆપ
 આપણ=દુઃખ
 સિંધુચકી=દરિયાથી
 ઉગારો=બચાવો
 સઘ=તરત, ઝટ
 પ્રલે=નાશ
 શોક=દીલગીરી
 તારો=ઉતારો
 સર્વ=બધા
 સર્વથા=મધે ઠેકાણે
 કપાળપણે=મહેરઆની
 ની રીતે

સર્વના=દરેકનાં
 સંકટે=દુઃખે
 વિના=શિવાય
 શુદ્ધ=અ સાગ
 સાય=મદદ
 વિલાપો=પોકાર
 ધર=લાલુ, રાખુ
 આપઆગે=તમારા આ
 ગળ
 અંતરે=મનમાં
 દોન=ગરીબ
 માફ=ક્ષમા
 બાણું=બોલું
 ભાષા=વચન
 માપો=ગણો, ભરો
 વડો=મોટો
 વારે=મદદ
 કશો=કાંઈપણ
 વેગ=જીવંત
 શોક=દીલગીરી
 કલેશથી=કળ્યાથી
 ચડો=આવો
 દ્રષ્ટિ=નજર
 કળાપો=અળાપો
 કષ્ટનિષ્ઠક=દુઃખનાશ
 પામે એવા આઠઠંદ
 પ્રાર્થના=સેવા
 સરે=થાય
 થીર=ખસે નહિ તેવું

પ્રેમ=હેત
 અર્થ=કામ
 હામ=કેકાણું
 પ્રાણી=માણસ
 આણી=લાવી
 સર્વે=બધાં
 રચ્યાં=બનાવ્યાં
 પાઠ ૧૩૦ મે
 ઓટલે=ચોરે
 ધરડુપાન=વણો ધરડો
 છોટી=આધેથી
 છોક=વણો
 કલ્યાણ=સારું
 બહોળાવસ્તારી=ઝાઝા
 માણસો
 કોઠાર=વખાર, કોડ
 કને=પાસે
 વડી=મોડી
 ધાંટો=સાદ
 યાદ=હૈયે
 અકલની=મુદ્દીની
 દૈત્યની=રાક્ષસની
 પાઠ ૧૩૧ મે
 અગણોતરા=અગણોતર
 ની સાલમાં (૬૯)
 રાચરચીલું=જીવજીભાવ
 વખાનામાર્ગો=દુખના
 માર્ગો
 પરમુલક=બીજો મામ

ડામાડોળ=કુળવા
 વાટે=રસ્તે
 વાવાઝોટુ=પવનનુંતોફાન
 બચાવ=કિઠારો
 અથડાઇને=બટકાઇને
 વસ્તી=મણુસ
 બહોળો=ઝાઝી
 દમડી=પામ
 ઓળર=દધિઆર
 અડચણુ=દરકત
 ચમત્કારો=નવાઇની
 ગમુજ=મગ્ન
 ખેંચાઇને=જાપાઇને
 બિહામાજું=મયંકર બી
 ક લાગે તેવું
 નિહાળીને=તપાસીને
 ગરક=છક
 ગમ=સામુ, બહી
 મીઠી=સારી
 પાઠ ૧૩૨ મે
 બલમનસામ=બલામ
 પીડપર=વાંસાપર
 પલાણુ=મેસવાનું
 સપાટાબંધ=એકદમ
 ફાળ=પ્રાસકો
 હોમ્યાંકરીજશે=ખાઇ
 જશે.
 ફીકર=કિચાટ, ચિંતા
 પુછપરછ=પુછમાછ

પગોહાં=અંગોહા
 દરકાર=પરવા
 પાઠ ૧૩૩ મે
 સન્દ=ભેજ
 રાનમાં=જંગલમાં
 સ્વાધીનકયુ=સોંપું
 સુ દર=સારો, શોભાપમાન
 ચુકાવી=પતાવી
 કાલાવાસા=આજીજી
 પાઠ ૧૩૪ મે
 ગુજ=થોડી
 ભેટ=અક્ષીસ
 આદતો=અચ્છતો
 અલમસ્ત=ભેરાવર
 મસ્તાન=જાજરા
 વળવાનું=થવાનું
 ઉદકપ્રવાહ=પાણીનુંવહેવું
 વસેછે=રહેછે
 મેળાપ=મેળાથવું
 જવલ્લે=કોઇકવખતે
 તળેડીમાં=ભોંયજાં
 બમતું=રખડતું
 જુમરાણુ=રાહેરાડ, તોફાન
 સંતાપેડે=દુઃખદેછે
 પાઠ ૧૩૫ મે
 ચર્ચા=હકીકત
 ઓળા=પડછાયા
 તપાશી=ધારાને
 પારદર્શક=આરપારદેખા

ય તેણું
 સદ=ધન વાવટો
 ડર=ખીક
 વાતપ્રવાહ=પવનનો સ
 પાટો.
 ચી:વુંધું=બહાવુંધું
 અચંખો=નવાઇ
 મસ્કરી=લાંડી
 ધનધન=વાહવાહ
 સરખાવી=મેળવી, મુકા
 બલો કરી
 મગતરા=તણખલા
 મુકામ=રહેવાનું
 અપટીવારમાં=થોડા વ
 ખતમાં
 પાઠ ૧૩૬ મે
 સટદઇને=ઝટદઇને
 ખોમાં=ખાડમાં બખો
 લમાં
 પોતીક=પોતાના
 તરાપો=પાટીઆનું પલાણુ
 ઝડપથી=ઉતાવળથી
 સડસડાટ=એકદમ
 જીકર=માથાકુટ, જક
 કજીઓ=તકરાર
 બડખડતો=લવલવનો
 ટાઢો=નરમ, શાંત
 સમરી=સુધારી
 અનેકપ્રકારનું=બહુ બ

તનું
 વૈભવ=મળ, રુખસા
 યાની
 પાઠ ૧૩૬ મો
 ટાળું=નથો
 બાળ=બપર
 ઉચ્ચતામ=મરમી
 છાતીવાળો=હીંમતવાળો
 વીગતવાર=તમામ ૬
 કીકત
 ગણતીમાં=ત્રેખામાં ગ
 જીતરીમાં
 ઉલટો=જુદો
 ૧૫માસવા=પસ્તાવા
 ખુલાસો=વાત
 શક્તિ=સત્તા, બળ
 પાઠ ૧૩૮ મો
 ધાતુ=લોહું પીતળતાંખુ
 સજ્જડ=મજ્જુત
 વેલા=દુઃખ
 વૃણાળીઓ=વરાળની શ
 કિત
 પાઠ ૧૩૯ મો
 દોલતવાળો=ધનવાન,
 પૈસાવાળો
 ધન્યક=શાખાશ છે
 નવરા=કામ વગરના
 સસ્તી=સોંધી
 મનમુખો=વિચાર

પસારીશ=પહોળીકરીશ
 પાઠ ૧૪૦ મો.
 બાથબાથા=માઝંબાઝ
 કામેલગાડવી=ઉપયોગ
 માં લાવવી
 પાઠ ૧૪૧ મો
 પવનચક્કી=પવનથી ફરે
 તેવો સંચો
 લક્ષ=મન
 મજેની=સારી
 મણા=ખામી
 આગ્રહ=તાણુ
 પાઠ ૧૪૨ મો.
 મહિમા=મોટાઈ
 હરી=પરમેશ્વર
 વિરલો=કોઈકજ
 બાળપણમાં=નાનપણમાં
 હેતે=હોંશથી
 ધરાવેછે=રાખેછે.
 વનિતાઓ=સ્ત્રીઓ
 રણુછોડ=દેવુંછોડનાર
 પાસ=સાથે પાસે
 ખોડ=ખામી ચુક
 સુરજી=સુરજના
 જસું=જેવું
 દેખે=માળે
 પેર=રીત જેવાં
 કશું=કાંઈપણ
 કડવી=નહારી

દામ=પૈસો
 સુખમલ=સુખવાળો
 પુંદ=પાછળ
 પાસ=પાસે
 દાવાનળ=ત્રણજ
 પલાણુ=ટીંગાએણું
 મંગળ=કલ્યાણુ
 પેર=રીત
 બાર=મોળે
 ઉપડે=ઉચ્ચકાય
 પનોતો=પરિવારવાળો
 સુત્ર=સુતર
 પુત્ર=છોકરો
 ધનપાળ=પૈસાદાર
 સેવે=રાખે
 ધરણીધર=પૃથ્વી ધરનાર
 સાર=સારાં
 ખોલ=વચન
 બાર ખોળે
 ઘેલાં=ગાંડાં
 તોલ=વજન
 બલો=સારો
 જીલાવા ચુકાવવા
 બીખ=બીક્ષા
 સંતોષ=આનંદી
 શીખ=શીખામણુ
 પ્રતાપ=મણીતો
 ચતુર=ડાહો
 પ્રીછે=મણુ

ચાડી=ચુગલી

મેડક=દેડકો

પાઠ ૧૪૩ મે.

ચાલ=રોવાળ

છોડીદેવાય=મુકાય

જરૂર=નકી

મુખાઇ=મેવકુશાઇ

ખતે=થાય

ગળે ઉતારીને=સમખ

વીને

ફેરફાર=સુધારો

લગ્નમાં=વિવાહમાં

ભુંડાંગીત=નકારાંગાણું

ખાદીનાં=વેળનાં

સસ્તા=સોંધા

પાઠ ૧૪૪ મે.

ફરક=ફેર, તફાવત

કદાચિત્ત=કોઇ વખત

લાંછન=ખટો એળ

અટકળ=અનુમાન,

અડોડો

ધટારત=લાયક

તપાસવા=એવા

ગુના=આગળના

પાઠ ૧૪૫ મે.

આશીર્વાદ=સારીદુવા

ધર્મી=અદેખાઇ

એકાંતે=એકલા

શ્વાસ=દમ

રોજરોજ=હમેશાં

ફેરાં=આટાં

કપા=મહેરખાની

સત્તાદ=મત

ફજેતી=ગેરઆખરૂ

દેવડીએ=ડેલીએ

વાટ=ગદ

ખાડોખોદેતેપડે=કરે તે

વું ભોગવે.

પાઠ ૧૪૬ મે.

ખોટું=નકારું

હીક=સારો

વહેવારમાં=લેવડદેવડમાં

ફેરફાર=તફાવત

ઝીણીનજરે=વિચાર કે

રીતે

નિશ્ચય=નકી

ઠાંકણું=મંધ

પરાક્રમ=જખરાં કામ

આરભ=શરૂઆત

ઓચિંતી=એકદમ

ફગી=ફરી

ડગલુ ખરવાની=કામ કર

વાની

ફિટકારથી=તુચ્છકારથી

ઉલટ=હોંશ

ડગમગતું=ફરતું અસ્થિર

મદદ=હિમતવાન પુરૂષ

વસ્યું=રહ્યું

મચે=હોંડે

વેડે=ભોગવે

કાચા=ઓછી હિમત

વાળા

પાકા હૈયાવાળા=ખરી

હિમતવાળા

પાઠ ૧૪૭ મે.

ખડખડા-વાંકાચુકા

રમણીય=શોભાયમાન

પુષ્કળ=ઘણા

આશ્રય=સ્થળ

પાઠ ૧૪૮ મે.

ખુઅસુરત=ભગ્ય સુદર

ખારીક-ઝીણું સુદમ ખુ

ળી વાળું

આડોઆંક-તાગુળ પ

માડે એવું અવહદ

કારીમરીવાળું

નકર-કંઠણ

ખણ્યા=ટોચ્યા

પાઠ ૧૪૯ મે.

ભલો=સારો

દીલ=મન

મેહ=વરસાદ

દીઠો=ભાળ્યો

દુરથી=છેટેથી

ભાળ્યો=મચ્યો.

દીસે=જણાય

ગિરિરાજ=પર્વતનો રાજા

દેખતાં=જેતાં
 આકાશમાં=ગગનમાં
 વીજળેવે=વીજળી જેવે
 ટાણે=વખતે
 બન્યાં=થયાં
 હીપે=સોબે
 સોમ=ચંદ્રમા
 ફાડી=ઉઘાડી
 મહા=મોટા
 ઝુકી=નમી
 સ્વાદ=સ્વાદવાળો
 ઝુંડનાં=જથ્થાની
 મિટ=મીઠો
 વસે=રહે
 નીરના=પાણીના
 શીળો=ટાઢો
 વાયુ=પવન
 હણાં=હરણ
 નિલ=હમેશાં

સુગંધી=સારીગંધ
 નિર્મળા=ચોખ્ખાં
 ઝરણાં=ઝરણુ
 વહે=વાય
 ભલા=સારા
 ઓપે=સોબે
 દેવળોમાં=દેરામાં
 અમાડી=આગળ
 વસે=રહે
 ડુલી=ખીલી
 વડાં=મોટાં
 વાસ=રહેઠાણુ
 બન્યા=થયા
 રોજગાર=વેપાર
 બગરો=ચૌટાં
 માલ=જથ્થાસ
 રોજગારી=વેપારી
 રડા=સારા
 તહાં=ત્યાં

તણે=ને
 પ્રસેવો=ખદારો, ખામ
 પરાં=છેટનાં
 જણાવે=ખતાવે
 જતાંવેંત=જમએ કે તસ્ત
 ધુણી=દેવતા રાખનારે
 ખાડો
 જુગિત=મજન
 ટેપો=ધારો
 જૈનનાં=આવકનાં
 ખ્યાત=ખાણીતી
 રમ્યાં=ખનાવ્યાં
 સ્થાન=ઠેકાણાં
 કથા=વાત
 રડાં=સારાં
 અતિ=ધણાં
 જનમ=કાળે
 હંદ=કવિતા

કવિતાના અર્થ.

પાઠ ૨ જે કવિતા ૧ હી મહારાણીની ગરબી.

(૧) હે પરમેશ્વર ! અમે એટલું માગીએ છીએ કે, જે ધણાં હેતવાળી મોટી બાપ *વિકટોરીઆ ધણાં વર્ષ જીવે. તમે મહેરબાની

* વિકટોરીઆ—હાલમાં જે ઈંગ્લાંડના તખ્તપર બીરાજી આપણા પર કેસરેહિંદ એ નામથી અમલ ભોમવતા તે મહાન પ્રતાપી રાણી તા. ૨૨—૧—૧૮૭૧ ના રોજ સર્ગવંસી થયા.

કરીને એટલું આપો, તો અમે અમારા મનમાં પુરેપુરો આનંદ પામીએ. વિકટોરિઆ ધણું વર્ષ છેવો.

(૨) એનો ખસે નહિ એવો હુકમ અમારા ઉપર હતો. વળી મેહેરખાની કરીને એને હેમખેમ રાખજો, વિકટોરિઆ એને દિવસે દિવસે અડતી કળા ને પૈસા થજો, વળી જાત જાતનાં વખાણુ પામજો વિકટોરિઆ

(૩) એના બધા દુશ્મનને મારી નાંખજો, અને એ નકારા લોકોની મહેનત દોગટ થજો. વિકટોરિઆ જગતના ધણીપણાને લાયક છે, એવી જયવાળી કુંવરીનો વધારે જય થજો. વિકટોરિઆ

(૪) હે પરમેશ્વર ! એને ખુટે નહીં એટલી દોઝત આપજો અને બધી વખતે એની મદદમાં રહેજો. વિકટોરિઆ હે મેહેરખાનીવાળા પરમેશ્વર ! એના બધા દુઃખ કાપી નાંખજો, કે જેની આગર દુનિઆમાં ધણી ખોલાય છે.

(૫) જેના રાજથી બધાં માણસો સુખીઆં થયાં, એનો શાણગાર અખંડ રહેજો. વિકટોરિઆ આકરાં દુખ હતાં તે મટી ગયાં અને શરીરે ધણોજ આનંદ થયો.

(૬) એનો ચોખ્ખો અને વ્યાજની ન્યાય આખી દુનિયામાં અમરપણાને પામજો. વિકટોરિઆ એની સારી આગર દુનિયામાં પથરાજો કે જેથી કરીને ગુણવાન માણસ ખોતાના પુસ્તકમાં ગાય. વિકટોરિઆ

(૭) દયાવાળી ને સારા ગુણવાળી રાજસભા શોભિતી દેખાય છે. વિકટોરિઆ એને ચાર ગણી હિંમત મનમાં આવો. હે પરમેશ્વર ! એનું રક્ષણ કરો. વિકટોરિઆ

(૮) જેમ અમરવેલીનો વેલો બહુ બહુ વધે છે, તેમ એનો વિસ્તાર વધજો. વિકટોરિઆ દરબતરામ કવિ કહે છે, કે હે સારા માણસો ! એ કુંવરીનો જય જય થાય એમ ખોલો. વિકટોરિઆ

(૩૫)

(પાઠ ૧૭ મો) કવિતા ૨૭--સંપ વિષે.

જ્યારે સંવત ૧૩૫૧ ની શાલ હતી, ત્યારે દિલ્હીની ગાદીએ અસાઉદીન બાદશાહ બેઠો.

જ્યારે તેના કારભારી મલેકકાદુરને રાજ કરવાની મરજી થઇ, ત્યારે બાદશાહને ઝેર દઇ મારી નાંખ્યો, અને બાદશાહના કુંવરની આખો ફેાડી નાંખી.

પણ એક મહિનો ને પાંચ દિવસ સુખ ભોગવીને નકારી રીતે મુઓ તમે જરૂર વિચાર કરીને જુઓ કે, સંપ છોડી દીધાથી સુખ થાય નહીં.

દિલ્હી વગેરે દેશોમાં જે જે રાજાઓ થયા, તેમાં જેણે સંપ ન રાખ્યો, તેઓ વગર મોતે મુઆ છે.

કોઇને કુંવરે મારી નાંખ્યો, કોઇને પોતાના ભાઇએ મારી નાંખ્યો, કોઇને પ્રધાને મારી નાંખ્યો, અને કોઇને માઆપે (માવતરે) મારી નાંખ્યો.

સારી રીતે સંપ ન રાખવાથી રાજ અને ગરીબ માણસ દુઃખી થાય છે પૈસાથી કોઇ સુખ માનતું નથી, પણ સંપથીજ સુખ થાય છે.

(પાઠ ૨૮ મો.) કવિતા ૩૭—પ્રાણીપર દયા રાખવા વિષે.

(૧) જુઓ કે પીન થયાથી જેમ આપણું શરીર દુઃખી થાય છે, તેમ તે બિચારા પ્રાણીને દુઃખ દીધાથી તે પણ દુઃખી થાય છે તેમજમાં આપણા જેવો જીવ છે એમ નક્કી જાણીને, અહંકારમાં આંધળા થઇ પ્રાણીને મારશે, નહીં. અરે ! મનમાં દયા લાવે અને પ્રાણીને દુઃખ ન દો.

(૨) જુઓ કે સારીરના બધા ભાગ પરમેશ્વરે બનાવ્યા છે. તે માંનો જરા પણ ભાગ તમારાથી લાખો ઉપાયથી ખતી થકશે નહિ. માટે વિચાર કરીને મનમાં ઘણી ચીક લાગીને દીક્ષમાં દયા લાવો. ને પ્રાણીને દુઃખ ન દો.

(૩) પ્રાણીને ગરીબ જાણીને તેનાપર એકદમ પગ મુકવો નહિ. અને હે મિત્ર ! તેને મારીને નક્કે ખુશી થશો નહિ. વળી તેને મારવાની વાત વધારે વખાણીને કહેવી નહિ. અરે !

(૪) આપણો ને એનો (ખોજ પ્રાણીનો) બનાવનાર એકજ પરમેશ્વર છે. તથા પરમેશ્વરતા મોટા મનનો દીધેલો પ્યાર તેમને પણ મળેલો છે. માટે તેમને હરવા કરવાનું જે સુખ આપેલું છે તે સુખેથી ભોગવવા દેવું અરે !

(૫) પ્રાણીની શક્તિ ઉપરાંત માર મરીને માર મારવો નહિ, અને એ ખીયારા ગરીબ જીવના દુઃખનો વિચાર કરવો એ નકાફ કામ કરવામાં પાપ છે એવું જાણીને કોમ દિવસ પાપનું કામ કરવું નહીં અરે !

(૬) જીવડાંના પગ ને પાંખો તોડી નાંખીને પાપનું કામ કરે છે પછી શુળીમાં પડેલી નકારી રમત રમે છે. અને તાક માંડી તીર મારીને તેનો નાશ કરે છે. અરે !

(પાઠ ૩૩ માં) કવિતા ૪ થી-સ્વદેશ પ્રીતિ.

આ સારી ભારત ભુમીમાં નિરંતર રજા છતાં આ મારો સારો દેશ, આ મારો સારો ભુમિ, મને પ્રાણથી પણ હમેશાં વહાલી છે એવું જે કોમ નથી જોસતો, એવો બાપડો કોણ હશે ? (મનભળ કે હૈયાં જોઈએ.)

જેનું હૃદય નિરંતર કહણ વળ જોવું રહેલું છે, અને જેને દેશની ભગારે પણ દાઝ નથી, તથા જે જાણે છે કે, મારે કાંઈજ લેવું દેવું નથી (મ. મારે કાંઈ સંબંધ નથી) એવો કોઈ દુષ્ટ માણસ હશે તે પૃથ્વીને બારે બારે છે.

કદાચ તે બહુ પૈસાવાળો, સ્વરૂપનાન અને મોટા રાજ વૈભવ વાળો હશે, તોપણ તેને સારા માણસો વખાણુશો નહીં કારણ કે કાગડા અને કીડાની પેઠે તે પેટ ભરે છે.

ખરે સ્વદેશભિમાની તેજ કે, દેશીઓનાં દુઃખ મટાડે અને હજારો માણસોનું હમેશાં પાલન કરે; વળી લોકના બલામાજ શાયદો ગણે, તો તેને પુરેપુરા પ્યારથી કોણ ન જુએ ? (મ. બધા જુએ)

(વિદ્વાન હોઈને) દેશના બલાને માટે વિદ્વાતાનો ઉપયોગ કર્યો નથી, અને (પૈસાદાર છતાં) લોકના બલાને માટે પાછ વાપરી નથી, વળી (પોતાના દેશના બલાને માટે મગરૂરી ધરાવતાં છતાં) સ્વદેશભિમાનનાં કામ કર્યાં નથી. તેજે પોતાની ફાગટ જાંદગાની સુમારીને (જાંદગીનું) શું સાર્યક કર્યું ? (મ. કાંઈ નહીં)

ભાગ્યશાળી પુરુષ પરદેશમાં ધણો વખત રહીને પોતાના વતનમાં જાય, અને જ્યારે વિપુટાં પડેલાં સગાંવહાલાં, તથા સ્વદેશ સુખિને હેતથી મળે, ત્યારે કહો કે, આનંદનાં આંસુ કોને ન આવે ? (મ. બધાને આવે.)

(પાઠ ૩૮ માં) કવિતા ૫ મી—વિચારીને બોલવા વિષે.

(૧) સારાં વચનથી હમેશાં હેત વધે છે. અને નહારાં વચનથી હમેશાં કજીઓ થાય છે. માટે કાંઈ પણ વિવેક લાવીને હે બાધ ! વિચારીને વચન બોલો.

(૨) સારાં વચનથી બધી દુનિયા વખાણ કરે છે, અને નકારાં વચનથી માણસોમાં આતર જાણાતી નથી. માણસની ચડતી પડતી છ બધીજ થાય છે. માટે હે બાઈ.

(૩) જુઓ કે, માણસો પોપટને ઘેર પાળે છે, અને ઘુડ પોતાના માળામાં પણ સુખે સુખ રહેવા પામતું નથી. એ બધું બોલીનું કારણ જાણીને હે બાઈ.

(૪) કે બાઈ ! સારો જીભે સારું બોલીને સારાપણું તો લે ? અને નકારો જીભથી લોક નકારું બોલસે. પછો ભલે ગરીબ, રાજાનો કુંવર, કે રાણી હોય ! માટે હે બાઈ.

(૫) સારાં વચનથી દુધ, દહીં ને ઘી દેસે. અને જેની બારે કિંમત બેસતી હશે, તે થોડી કિંમતે આપશે. પણ નકારાં વચનથી કોઈ પાવળું પાણી પાશે નહીં. માટે હે બાઈ.

(૬) માણસો મોઢેથી જે વચન બોલ્યા, તે જેમ થુંકેલું પાછું ગળાતું નથી. તેમ બોલેલું વચન પાછું મોંમાં લેવાતું નથી પણ પોંછ બધી પરતાવો ને નુકસાન થશે. માટે હે બાઈ.

(૭) છરાનો ધા વાગ્યો હોય, તો તેનો ઉપાય જટ મળે છે. જેમ કાચની કોઠી કાણી થઈ તે મટતી નથી, તેમ નકારાં વચનનો ધા કોઈ દિવસ રૂઝાતો નથી. માટે હે બાઈ.

(૮) સારો કે નકારો તોપરથી અવાજ હવામાં એકદમ જતો હોય, તો તમે કહો કે એ કેમ રોકી શકાય ? (મોઢામાંથી નીકળેલો સારો કે નકારો અવાજ રોકી શકાશે નહીં) માટે હે બાઈ.

(૯) વિચાર કરીને વચન બોલશો, તો કોઈ દિવસ તમારું કામ બગડશે નહીં * દક્ષપતરામ કવિ કહે છે, કે સારા માણસોના ગંભીરા ઇ રાખે છે,

* દક્ષપતરામ—શ્રીમાશ્રી બ્રહ્મણ હતા, અને આ કવિ અમદાવાદમાં રહેતા.

(પાઠ ૪૮ મો) કવિતા ૬ ઠી માનો ગુણ ભાગ ૧ ભો.

(૧) હું નાનો બાળક હતો, ત્યારે ઘોડીઆમાં સુનો. તે વખતે ઘણો રોડ, તો મને છાતુ કોણ રાખતું ? અને મને દુખી જોઈ દુખી કોણ થાતું ? હે ઘણા હેતવાળો દયાળી ગા: તુંજાં.

(૨) પોતે બીનામાં સુઈ મને સુકામાં સૂતાડે, અને હું મારા શરીરે દુઃખ પામું, તો પોતે સારું સારું ખાવાનું છોડી દેતો. મારા સુખને માટે કડવાં ઓસડ કોણ ખાતું ? હે ઘણાં.

(૩) મને છાતી સાથે લઇને જયી કોણ લેતું ? અને સારું સારું ખાવાનું છોડી દઇને મને કોણ આપતું ? વળી મોઢેથી સારાં હાથરડાં મને કોણ ગાતું ? હે ઘણાં.

(૪) હું પડી જઈ કે અથડાઈ જઈ, તો ખમા ખમાનાં વચન બોલી આંખમાંથી હેતના પુરાં આંસુ કોણ લાવતું ? અને પછી પોતાનું દુધ કોણ પાતું ? હે ઘણાં.

(૫) મને પરમેશ્વરની સેવા કરવાની કળા કોણ કેતું ? જેથી કરીને દુઃખ ને પાપ જય ને મોક્ષ મળે. મનમાં ફિકર રાખી મારું સારું કોણ ઇચ્છતું ? હે ઘણાં.

(પાઠ ૪૯ મો) કવિતા ૭ મો માનો ગુણ ભાગ ૨ ભો.

(૬) જેમ પાણીની સાથે માછલીનું હેત લાગેલું છે તેમ તારું હેત હજુ સુધી તેવું છે. તે દિસામે ગણવાથી ગણી શકતું નથી હે ઘણાં.

(૭) તે જે કંઈ અને ઘણાં મુશ્કેલી આકરી કરી છે, તે શું હું જીવી જઈશ ? હમેશાં તારો ચાકર ચઢને તેનો અદલો બાગી આપીશ હે ઘણાં.

(૮) હે આનંદના આપનાર પરમેશ્વર ! મને મારો માએ જોવો ચુક્યું ક્યો છે, તેનો બદલો વાળવાને હમેશાં તું યોગ્ય વખતે આપજો હે બધાં.

(૯) આ આઠ હંદ સાંભળીને શીખે, અને પછી હેતથી હમેશાં મોઢે કરે, તો પરમેશ્વર રાજી થઈ બધે ઠેકાણે સુખી રાખશે. આવા સારા હંદ દરપતરામ કવિએ બતાવ્યા છે.

(પાઠ ૫૮ મો) કવિતા ૮ મી-શામળસટની રામરૂપા.

(૧) એક પુરૂષે બીજા પુરૂષને મળ્યો, તેથી તેનું શરીર સાબે છે, હે ! સારા માણસો તમે સમજો, ઉત્તર જામો (મતલબ કે માણસ જામો પેહરે છે, એટલે જામો માણસના શરીરને ગળે છે.)

(૨) સારા કુળમાંથી પેદા થઈ, ને તેના બાપના બાપ સાથે ભગ કર્યું. (મેળવણી કર્યું) હે સારા માણસો ! તમે સમજો ઉત્તર હાથ (દુધનો બાપ દહીં, ને દહીંનો બાપ હાથ.)

(૩) હાથંગ મારે છે, પણ હણીયું નથી. મોં ઉંચું છે, પણ મોર નથી. હે ! કાલા માણસો તમે સમજો, ઉત્તર દેડકો.

(૪) પીળો છે. પણ પોપટ નથી. કાળો છે, પણ નાગ નથી, ઉડે છે પણ કાગડો નથી. ઉત્તર ભમરો.

(૫) સ્ત્રી છે, પણ બળ વગરની નથી. કાળી છે, પણ કાચલ નથી. દરમાં રહે છે, પણ નાગણ નથી એનો જવાબ બોલ ? ઉત્તર તરવાર.

(૬) ભાંજે છે પણ વિદ્વાન નથી પુર્યો છે પણ ચોર નથી કાલા માણસો તમે સમજો કે મીઠું મીઠું બોલે છે, પણ મોર નથી ઉત્તર પોપટ

(પાઠ ૬૬ મો) કવિતા ૯ મી-ભલું ભુંડુ કરના વિષે.

(૧) માણસનાં મીઠાં વચન મોગરના બી જેવાં છે, અને કડવાં વચનને કૌવચના બી જેવાં કહેવાં. મોગરના બીમાંથી કૌવચ કોષ દિવસ થાય નહિ, તેમજ કૌવચમાંથી મોગરો થવાની જરા પણ આશા રાખવી નહિ. (મતલબ કે સારાં વચનમાંથી નદારાં વચનની આશા લાવવી નહિ.)

(૨) એકવાર આપણે વિવેકથી વિચાર કરીને જુઓ, કે જેવાં બી વાવીએ તેવાં જાડ ઉગે. (મતલબ કે જેવું કરીએ તેવું ફળ પામીએ) હેતુ અને અદેખાઈ મેળવવાનો ઉપાય આપણાજ હાથમાં છે તેમાં દલપતરામ કવિ કહે છે, કે દુનિયાનો વાંક ઠાડવો નહિ.

(૧) નમસ્કારનાં વચન કહ્યાથી નમસ્કારનાં વચન સાંભળો અને તમે કદી વાંકુ બોલો, તો તે તમારું વાંકુ બોલશે. સારાં વચન કહ્યાથી સારા વચન સાંભળો. લુચ્ચો કહ્યાથી લુચ્ચો કહેશે ચોખ્ખામ્ખાના વચન કહ્યાથી ચોખ્ખામ્ખાના વચન સાંભળો. અને ગોળરો કહ્યાથી આપણને ગોળરો કહેશે. માણસોમાં માણસ જેવાં વચન બોલે છે તેવોજ તુરત ઉત્તર મળે છે.

(પાઠ ૮૭ મો) કવિતા ૧૦ મી-પિતાની સેવા ભાગ ૧ લો.

(૧) હું બ્યારે નાનો છોકરો હતો, ત્યારે મારા બાપે મને ખવરાવી પીવરાવોને મોટો કર્યો, અને સારી રીતે રાગરાગ રાખતા હે પિતાજી ! એ સારો ઉપકાર હું કેમ ભૂલી જઈશ ?

(૨) મેં જે વખતે છાતી ઉપર ચડીને મુઝો તાણી, તે વખતે આપ કોષ દિવસ મનમાં રીસ લાગ્યા નહિ, અને મોઢેથી મેં જે જે કીધું, તે હા હા કયું હે પિતાજી !

(૩) સારી શિખામણુ આપી સુધાર્યો, વળી વિદ્યા ભણાવી વિદ્યેકમાં વધાર્યો. અને સારી વાતના સારા રસ્તા બતાવ્યા હે પિતાશુ !

(૪) ડોઘ દિવસ શરીરે ઘણું દુઃખ વેડીને, અને છાતીમાં લઘ છત્રીની પેડે હાથા કરતા (માર્ગ જતન કરતા) અને પોતાના શુભ કરતાં વધારે હેત લાવતા. હે પિતાશુ !

(૫) મને જોઈને ઘણોજ આનંદ પામતા, અને મોઢેથી જે વસ્તુ માગું તે લાવી આપતા. એ અથા ઉપકાર જે નહારો છોકરો હોય, તેજ ભૂતી જાય. હે પિતાશુ !

(૬) હું મોટા વાંકમાં આવું, તો ગરીબ જનણીને મનમાં દયા લાવી થોડી શિક્ષા કરતા પણ હેત છોડી દઈને ડોઘ દિવસ શરીરે દુઃખ દીધું નહિ હે પિતાશુ !

(૭) મને બણાવી ગણાવીને નશીબવાન કર્યો, તથા હલકી ને ખરાબ ટેવ મુકાવી; જેથી કરીને માણસેમાં આગર દેવાઈ રહી હે પિતાશુ !

(૮) મેં જે સારો કાવો લીધો, ને જે દવે સારો કાવો લઈશ, તે બધો ઉપકાર હે પિતાશુ ! હું તમારોજ ગાળુંદું. માગ સુખને માટે હમેશાં સારા ઉપાયો કર્યો. હે પિતાશુ !

(૯) મને જોઈને આંખમાં પાણી લાવીને છાતી સાથે લગાવી હેતથી દાખતા, અને મ્હોડેથી મીઠાં મીઠાં વચન બોલતા. હે પિતાશુ !

(૧૦) હું આજ સુધી અણસમજી બાળક હતો, જેથી તમારો એક ગુણ મનમાં લાવ્યો નહિ. દવે હું આજથી જનણીનો થયો. હે પિતાશુ !

(૧૧) મને પરમેશ્વર શ્રવતા રાખશે, ને હું ને તમે હેમબેમ

દશું, (જીવતા દશું) તે હમેશાં સાચા હેતથી તમારી સેવા કરીશ હે પિતાશુ !

(૧૦) આ સારા છંદ હોંશથી જે શીખે, તે તે માખાપની સેવા કરશે, અને નહારા થશે નહાં. સાચું જ્ઞાન લઈ, સારા કામે વળગશે, આ સારા છંદ દલપતરામ કવિએ બનાવ્યા છે.

(પાઠ ૯૬ મો) કવિતા ૧૨ મી-ચોરીનો માલ વિષે.

(૧) પકવ્યા વિનાનો પાસે અનાજમાં ખાવો તેવોજ ચોરીનો પૈસો છે. કાચી હડતાલ ખાવી, તેવોજ ચોરીનો માલ છે. (મતલબ કે પકવ્યા વિનાનો પાસે જેમ પચતો નથી, તેમ ચોરીનો પૈસો રહેતો નથી.)

(૨) માથા ઉપર જેમ મોત ફરે છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે. કૌચકને અડતાં જેમ ચામડી ઉપરી આવે છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે.

(૩) ગાળામાં જેવી ગાળો દે છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે. માથે ખોટાં તોટોમત મુકે છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે.

(૪) દેવતાની જેવી ઝાળ છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે. કોઈ માણસ જીવતી માખી ગળે, તે જેમ પચતી નથી તેમ ચોરીનો માલ પણ પચતો નથી.

(૫) આખા કોળાનું શાક થાય નહિ, અને વામીતમાં સાંગેલું જાય, તેનો જલવા જેવી મજા થાય; તેવોજ ચોરીનો માલ છે.

(૬) એક છાતુંદરને મોઢામાં પકડે, તે તે ગળતાં પેતે તન્ત મરી જાય છે અને છાતી દે, તે તન્ત આંધળો થાય છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે.

(૪૪)

(૭) માળી વાડને રરતે મોકળ રાખે, તો બકરં કાઢતાં ઉંટ પેસી જાય છે. અને શંસ કાઢતાં સાલ પેસી જાય છે, તેવેજ આરીનો માલ છે, (ગતવળ કે થોડું દુઃખ કાઢવા જાય, ત્યાં વધારે આવી પડે છે)

(૮) દહાડો કે રાત છાની વાત રહેતી નથી. અને વાત વાએ લડી જાય છે તેનો અટકાવ કરતાં થાય નહિ જેમ બિલાડી એક મોખારેથી બીજે મોખારે જાય છે, તેમ વાત પણ એક ઘેરથી બીજે ઘેર જાય છે.

(પાઠ ૧૦૬ મો) કવિતા ૧૩ મી-સપુત કપુત વિષે છપ્પા.

(૧) પોતાનું રજેલું ખાય, અને બાપથી સવાગણું કરે. પોતાના શરીરને હમેશાં કામમાં લાવીને કુળની ખામી હોય તે દાંકે.

(૨) જેનાં પાછળથી દુનીયા વખાણુ કરે, તે બુદ્ધું જોઈને જેનું મન દાંકે સારા માણસ, દાતાર, શરા, તેજસ્વી એઓના મનથી શરમાવ્યો શરમાય એવો હોય.

(૩) વળી જેની આગરના કવિ માણસ વખાણુ કરે, અને ઉપલા બધા સારા ગુણુ મનમાં લે, તો, નશામગ્નકવિ કહે છે, કે હું સાચે સાચું કહું છું, કે બધા તેને સારો છોકરો કહેશે.

(૮) કુળની જરા પણ આગર રાખે નહિ, અને બાપની દોષત પણ ખોઈ નાંખે. દુસ્મનને પગે જઈ માંથું નમાવે અને નફારા માણસ આગળ દુઃખનું રહન કરે.

(૫) કુળને કંલકીત કરે અને બાપનું વચન લોપે સારા માણસને દુઃખ દે, અને પોતાની છાની વાત હોય તે ઉધાડી કરે.

(૬) પારકાને તમે થઇ અનાજ ખાય, અને લાજ કે વિવેક રાખે નહીં શામળકવિ સાચે સાચું કહે છે, કે લોકો તેને નકારે છોકરો કહેશે.

(પાઠ ૧૧૬ મો.) કવિતા ૧૪ મી—સંપ વિષે.

(૧) જ્યારે દુનિયા થઇ, તે વખતે જાધા માણસો વગડામાં રહેતા અને એક જીભથી બીતાં, તે વખતે જરાએ સંપ નહોતો.

(૨) પહેરવાને છાલો અને પાંદડાં હતાં, અને ખાવાને વગડાનાં ફળ તે ફુલ હતાં, વગડામાં રહીને શરીરે ઘણુંજ દુઃખ ભોગવતાં.

(૩) પછી પરમેશ્વરે સંપ કરવાની સારી બુદ્ધિ આપી, અને એક જીભની મદદથી સારાં ધરખાર થયાં.

(૪) જેમ સારો સંપ ધણો વધ્યો તેમ હરકત હતી તે બાગી ગઇ અને માણસો દુઃખી ન થાય, એવા ધારા આંધ્યા.

(૫) બળવગરના ને બળવગાં બધાં સુખી થયાં ને દુઃખ હતાં તે નાશ પામ્યાં. એ બધું કારણ સંપનું છે, તે તમે નહીં જાણો.

(૬) બધાં સુખ સંપમાંજ રહેલાં છે. અને જ્યાં સંપ નથી ત્યાં દીલભીરી છે. સંપથી પૈસો મળે છે, અને માણસોમાં આગરના વખાણુ થાય છે.

(૭) ત્રાગડો તોડવાની બધાની હિંમત હોય છે. પણ જથ્થો મળીને જતું (રાંદવું) થયું હોય, તો તે કોઇ કાપી શકતું નથી.

(૮) જે કુટુંબમાં સંપ કરીએ, તો પછી દુઃખનથી કાંઇ થાય નહીં. ઝાડ પણ જથ્થામાંજ રહી શકે છે. ને એકલું હોયતો નાશ પામે છે.

(૯) જોડરાં પોતાની પાસેના પથ્થરા બાંગી તોડી નાંખી દે છે પણ જો તેનો ગઢ બનાવીએ તો ચારની બીક રહેતી નથી.

(૧૦) જ્યારે વચ્ચડો કાચ થય છે, ત્યારે ધુળને ધોત્ર, ખેંચી નય છે પણ જો તેની મોટી પાળ બનાવીએ, તો તેનું સરો વર બને છે.

(૧૧) તેમ તમે જ્યાં માણસો મળીને ગમે કેકાણે સંપ કરો. અને દક્ષપતરામ કવિ કહે છે, કે બાગે પડતાં દુઃખ તે સુખ ભોગવાં.

(પાઠ ૧૨૨ મો.) કવિતા ૧૫ મી બોલ્યું પાળવા વિષે.

(૧) નિયમ વગરના માણસો બહુ બોલી વાળે છે, પછી પોતાનું એકે વચન પાળતા નથી. તમે તેવી નકારી ટેવ રાખશો નહીં. માટે જેટલાં વચન પાળી શકાય તેટલાં વિચારીને બોલો.

(૨) જે પુરેપુરું વચન પાળે છે. તેની આગર વધે છે અને જેનું વચન બહુ પડે છે, તેની આગર ઓછી થાય છે. પછી સ્ત્રી કે પુરુષ કોઈ તેનો વિશ્વાસ રાખતું નથી. માટે જેટલાં

(૩) પૈસો જતવતો બંસે, પણ વચન જવા દેશે નહીં (અરે ! જો બાગત (પૈસો જવાથી) હું કામ પણ દીવંગીરો લાવતો નથી, મનમાં ધીરજ લાવીને એવી ટેક રાખો. જેટલાં

(૪) ઘણા સાચું બોલનાર શરવીર માણસો સાંભળ્યા છે. તેઓ પોતાના વચન માટેજ મુઆ, એવી બુની રીત છે. અને તેમની આ લોકમાં કાયદાકારી આગર વધી. માટે જેટલાં

(૫) જે બોલે તે પાળે તેને મોટો માણસ જાણવો. અને જે વચન બોલ નાંખે તેને ખરેખરો નકારો માણસ જાણવો. અરે ! એવો પોતાની આગર કિતારી નાંખશે માટે જેટલાં

(૬) જે દૂતરો બસે છે, તે ઘણું કરીને પગે દરડતો નથી. માટે લખાડી માણસને દૂતરાની ઉપમા આપી છે. (મ. લખાડી માણસ દૂતરાની પેટે લવલવ કરે છે) લવલવ કરવાથી આગર જવાનો વખત આવે છે. માટે જોટલાં.

(૭) શરીરે સુખ થાય કે દુઃખ થાય, તોપણ રાતને દિવસ એજ રીતે રહેવું. (મતલબ કે બોલવું તે પાળવું) જેથી કરીને સારા લોકમાં ક્ષયદાકારી આગર પામશે.

(૮) મુતાં ઉઠતાં અને ખેસતાં સાચેસાચી વાત કહેવી જો તમારી શક્તિ કાચી હોય, તો મોટું વચન કહેવું નહિ. જેથી કરીને જાણીતે સારે ઠેકાણે ખેસશે. આ સારા છંદ દસપતરામ કવિએ બનાવ્યા છે.

(પાઠ ૧૨૮ મો) કવિતા ૧૬ મી કષ્ટનષ્ટાષ્ટક.

(૧) હે પરમેશ્વર ! તું તો તમારો હમેશાં આકર છું. અને હે પરમેશ્વર, તું મને મારા જીવથી પણ બધારે વડાસો છું. મને તમે યજ્ઞો હરખ આપો હે કૃપાવાળા ! મારું મોટું દુઃખ છે તે કાપી નાંખો.

(૨) તું પુરેપુરો નકારો પાપી જીવ છું, તો પણ તમે તો દયા વાળા દેખાઓ છો, જેને તમારી છાપ છાપો તો મારાં બધાં પાપ નાશ પામે. હે કૃપાવાળા !

(૩) સાચામાં સાચો સગો તો હે પરમેશ્વર ! તુંજ છું તું શી વાત કરીને દ્રોગટતો તદ્દતર કરે ? તમે મારા માથા ઉપર હાથ મુકો, તો બધું સારું થશે. હે કૃપાવાળા !

(૪) મો આ વખતે નિરાંત દોણુ આપે ? અને તમે કહો કે

તમારા વગર મારા પાપ ને દુઃખ કોણુ કાપે ? હું તો બાળક છું અને તમે તો મોટા બાપ છો, હે કૃપાવાળા !

(૫) મને આજ આ દુખમાંથી બચાવો અને દીક્ષગીરી રૂપી દરિયામાંથી ઝડ ઉતારો, હે પરમેશ્વર ! મારા બધા પાપનો નાશ કરો, હે કૃપાવાળા !

(૬) તમે અધે ઠેકાણે હમેશાં મારી સંભાળ લીધી, અને મેહ રજાનીની રીતે દુઃખની વખતે મદદ કરી તમારા વિના અમારો પોકાર કોણુ સાંભળે ? હે કૃપાવાળા !

(૭) હું તો મનમાં એક આપનીજ આશા રાખુ છું અને આપની આગળ ગરીબી વાણીથી બોલું છું કે, મારાં પાપ માર થવાને ગણુતરી કરો. હે કૃપાવાળા !

(૮) મોટા બુદ્ધિસો લાવી મારી મદદે આવો. જ્યારે આપની નજર થશે, ત્યારે મારી તમામ દીક્ષગીરી નાશ પામશે. પછી કશ્ચેય કે બળાપો રહેશે નહીં. હે કૃપાવાળા !

(૯) દુઃખને નાશ કરનારા આ, આઠ છંદ વડે કોષ પ્રાણી પુરેપુરું હેત લાવીને પરમેશ્વરનો પ્રાર્થના કરે, તો તેનાં બધાં કામ થાય અને ખમે નહીં એને ઠેકાણે એસે આ સારા છંદ દક્ષપતરામ કવિએ બતાવ્યા છે.

(પાઠ ૧૪૨ મો) કવિતા ૧૭ મી—નામ વિષે.

(૧) નામની મોટાઈ રાખે, એવો કાષ્ઠકજ વિરલો પુરુષ હોયછે. નામતો હેતી દરો પાડે છે, પણ તે નાનપણમાંજ મરી જાય છે.

(૨) નામ તો રણુછેડ હેય છે પણ બાજ મરે છે એ મોટી ખામી છે નામ તો જોગોદાય હોય છે પણ પમે જે સ્ત્રીઓ રાખે છે.

(૪૯)

(૩) નામતો સરજના જેવું હોય છે પણ આંખે કાંઈ દેખતો નથી નામતો સાફર અને મીઠાની રીતના હોય છે પણ ખોલી કઠવી જેર જેવી બોલે છે.

(૪) હીરો મોતી અને ઝવેરદાસ નામ હોય છે પણ પાસે ખોટા પૈસો પણ હોતો નથી મંગળ સુખમલ અને કલ્યાણ નામવાળાની પાછળ પછુંજ દુઃખ વીંટાએણું હોય છે.

(૫) નામ તો વાધ અને હાથીની રીતના હોય છે પણ તેનાથી શેર ભાર પણ ઉપડતો નથી. દેવકૃષ્ણને રામ જેવાં નામ વાળા કાણ જાણે કેવાંએ કામ કરે છે !

(૬) નામ તો પનોતો હોય, પણ ઊકરો મળે નહીં. નામ તો હીર હોય પણ સુતર રાખે છે. ધનપાળ નામવાળો ધંધો કરે, અને ધરણીધર નામવાળો મજૂરીએ ફરે છે.

(૭) ગીરધર નામ ધણાનાં સારાં હોય છે, અને દેવોભાઈ ભાર ઉપાડે છે. ગલ્લો જાણુસ તે ગાંડા વચન બોલે છે. અને સાચા નામવાળો ઝોણું તોળી આપે છે.

(૮) બસો નામ જુલાવો ખવરાવે છે, અને સંતોષી નામવાળો ઝાઝું ખાય છે, રાજસમ કોઈ આગળ બીજા મોગવા જાય છે અને ધેલા નામવાળો જપાને સીખામણુ દે છે,

(૯) નામ તો નાનો હોય, પણ ધરડો હોય છે અને પ્રતાપ નામવાળાને કોઈ જાણતુંએ નથી મનુર નામ હોય તે આડી કરે તે નામ નામવાળો દેડકાથી બીએ છે પરમેશ્વરની જે મેહેરમાની હોય, તે નામનું પાણી કોઈકેજ રાખે છે,

(મહા ૧૪૯ મે.) કવિતા ૧૮ મી—આયુનું વર્ણન.

(૧) હરેથી (આયુર્વર્ત) જોતાં મંત્રને સારો મન્મે જેમ આ-
કાશમાં વરસાદ મહી આપે એવો મન્મે . . .

દેખાય છે એવો પર્વતનો તળ આખુ આજ દીઠો.

(૨) શોભિતી પુનમની સાંજની વખતે સૂર્ય ને ચંદ્ર જાણે મંદ જાળ્યા હોયતી ! એવો દેવના હાથી જેવો શોભી રહ્યો છે એવો પર્વતનો.

(૩) ક્રાંત દિવસ ઉપર જન્મને આંખ ઉઘાડી, જુઓ તો આજ આડના નરજીવાળી આડી ઝુકી રહી છે, અને મોટા સ્વાદ વાળો મીઠો એવો ત્યાં મળે છે. એવો પર્વતનો.

(૪) ત્યાં વાઘ, વાંદરાં, સિંહ, ને હરણુ રહે છે. અને ચોખ્ખા પાણીનાં ઝરણુ હમેશાં ઝર્યાં કરે છે. વળી ત્યાં ઠંડો ને સારી ગંધવાળો પવન વાય છે. એવો પર્વતનો.

(૫) ત્યાં સારા ફુલની ફુલવાડી ખીલી રહી છે. અને તેની આ ગળ કુસા, વાવ અને કુંડ સારા શોભે છે. વળી મોટા દેરાંમાં દેવનું રહેઠાણ છે. એવો પર્વતનો.

(૬) ત્યાં બુંગલા અને બજારો થઈ. અને સારા વેપારી ત્યાં વેપાર કરે છે. વળી જેને જેવો માંસ લેવો હોય, તેવો મળે છે. એવો પર્વતનો.

(૭) ત્યાં તેર ગાઉના ધુમટવાળા તળાવમાં અગિયાર ગામના લોકો પાણી પાના આવે છે. જ્યાં જેઠ મહિત્તમાં પણ પરસેવો દેખાતો નથી. એવો પર્વતનો.

(૮) અપાડ મહિને છેટેનાં વાદળાં પાસે આવે છે. અને જતાંવેત જોવાની મજા બતાવે છે. તે વખતે તમે વાદળાંને, ધુણીને ધુગાડો ધરો. એવો પર્વતનો.

(૯) ત્યાં જૈન અને હિંદુના બુનાં ઠેકાણાં છે, અને તેમાં ધણી જાણીતી અમુક દેવી છે. આ બધી જાત જાણવા માટે જુઓ. આ સારા હોદ્દા પતંશમ કવિએ બનાવ્યા છે.

જોડેર ખબર.

અમારે ત્યાંથી બીજી, ત્રીજી, ચોથી, પાંચમી અને છઠીનાં અર્થ મલશે. તથા નવા ધોરણ પ્રમાણે દરેક ધોરણની નોટો કમીશનથી મળશે. આ સિવાય ડીપો તથા સરકારી ચોપડીઓ મળશે.

રીચીરોડ	}	ખાલાભાઈ ત્રીકમલાલ.
અમદાવાદ.		તથા મોહનલાલ જેયંદ.

નવા ધોરણ પ્રમાણે દરેક ધોરણની ઘણીજ ઉપયોગી નોટો તથા સાળાપયોગી તમામ બુક ઘણાજ સારા કમીશનથી મળશે.

એમ. વી. મોતીવાળા બુકસેલર.
વઢવાણ શહેર.

